ԱՒԵՏԱՒԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԸ· Կ· ՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆԻՍ 4, 1905 ԹԻՒ 22

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ
Ձ· Ֆ· ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ
Հ· Ս· ՊԱՐՆԸՄ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ· կը հրատարակուի ամեն շաբաթ օր։ Տարեկան գինն է մայրաքաղաքին եւ գաւառներու համար կանխիկ 30 դահեկան արծաթ, օտար երկիրներու համար 1 1/2 տոլար, կամ 6 շիլին, կամ 7 3/4 Ֆրանք։ Մեկ թերթի գինն է 30 փարա։ Ամսաթերթին տարեկան գինն է 6 դահեկան ամեն տեղւոյ համար։ Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է։ Խմբագրութեան եւ բաժանորդագրութեան վերաբերեալ ամակներ պարտին ուղղուիլ առ Տր· Հ· Ս· Պարնըմ, Ամերիկան Խան, կ· պոլիս։

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա· Յ· ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՖԻՆՃԱՆՃԸԼԱՐ ԵՕԳՈՒՇՈՒ

ԱՒԵՏԱՒԵՐ

ՁԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԸ. Կ. ՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆԻՍ 3, 1905 ԹԻՒ 22

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Հ. Ռ. ԿՐԻՆ ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Հ. Ս. ՓԱՐՆԸՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ուղեւորութիւն Մը 401. — Տալ 403. — «Մեզ փորձութեան Մի տանիր» 404. — Հայրը եւ իր Տղաք 404. — Ծխմիլոն փապուղիին Պեղման Արգելքները 406. — Անքնութիւն 407. — Լուսնթագ 408. — Գրիգոր Նարեկացի 408. — Աստուածաբանութիւն 412. — Ազխարհական Փարոզիչներու Պէտքը 415. — Թափուր Բեմերը 416. — Սեղը Լուիսի Ցուցանունդեսը 416. — Շնորհակալութիւն 417. — Աւ Ներսես Վրդպտ. Դանիէլեան 418. — Մահագոյժ 418. — Նաւակատիքի Երգ 419. — Ի Դաս, Ցունիս 18 419. — Ազդեր 420. — Քաղաքական Լուրեր 421։

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

[Խմբագրական]

Մեր վերջին ուղեւորութիւնը նկարագրելու պահուն կարելի է որ կրկնենք քանի մը բաներ, որոնք արդէն Թերթիս հաղորդուած են մեր Թղթակիցներէն։ Ցուսանք թէ այդ պարագաներուն մէջ ներողամիտ պիտի ըլլան մեր ընթերցողները։ Տարւոյն այս եղանակին մէջ ուղեւորութիւնը իրական հաճոյք էր, մանաւանդ սա պատճառով որ գաւառը, որու մէջ ուղեւորեցանք մենք, տեսարանի գեղեցկութեան կողմէ անգերազանցելի է ուրիշ զոր երբեք տեսած ենք այս կողմերը։

Երկու գիշեր մնացինք Ատապազար եւ այքէ անցուցինք Բաղոք. նորաչէն եկեղեցին, որ լմնալու վրայ է, պատուական չէնք է ընդարձակ տարածութեամբ եւ ամուր չինուածքով։ Սիրելի է յուսալ թէ բազմաթիւ սերունդներու պիտի ծառայէ իրրեւ սրբազան վայր երկրպագութեան։ Թէ ինչպէս չինուեցաւ այն, ի՛նչպէս բոլոր ժողովուրդը ծեր եւ երիտասարդ, արու եւ էգ, կրեցին իրենց ինկած դրամական բեռի բաժինը, կ'արժէ լսել եւ յուսալի է թէ օր մը պիտի պատմուի այս սիւնակներուն մէջ։ Հայուհեաց վարժարանին վերաբերմամբ երեք բան իմացանք մանաւանդ հաճոյքով։ Նախ թէ այս տարի անսովոր կերպով ընտիր կարգ մը չրջանաւարտ պիտի ըլլայ։ Այդ աշակերտուհիները, թուով 12, գրեթէ ամէնքն ալ չատ յառջող են իրրեւ ուսանող։ Երկրորդ թէ նախկին 25 չրջանաւարտուհիներ վարժուհիի պաշօն կը վարեն։ Երրորդ թէ նախկին չորս չրջանաւարտուհիներ իրենց քոյրերուն դաստիարակութեան ծախքը կը վճարեն մասամբ կամ ամբողջովին։

Շաբաթ Ատապազարէ Պիւէճիկ գացինք Միս Ալէնի ընկերակցութեամբ։ Բարեկամներ կառքով մը ընդառաջ եկան մեզի կայարանը, եւ լաւ չինուած ճամբէ մը ելանք պզտիկ քաղաքը։ Երբ ճամբուն մէկ դարձուածքը առաջին անգամ ի տես հանեց զՊիւէճիկ իր մզկիթներով ու եկեղեցիներով, իր 1,300 տուներով ու 13 մանարանով, չատ սիրուն գաւանք տեսարանը։ Լսեցինք թէ Պիւէճիկ տարին միջին հաշուով 600 հակ մետաքս կ'արտածէ, իւրաքանչիւրը 100 հազարակրամ ծանրութեամբ եւ համագումար 100.000 ոսկի արժողութեամբ։ Բայ ի Հայոց մեծ եկեղեցին, ուր կը յաճախէ Քրիստոնեայ բնակչութեան մեծ մասը, կայ նաեւ եկեղեցի մը Հայ Կաթոլիկներու, որոնց մեծագոյն մասը կամ նախնիք էնկիւրիւէ գաղթած են։ Բաղոք փոքրիկ ժողովուրդը 12 ընտա-

նիքէ կամ 60 հոգիէ կը բաղկանայ։ Այս 60 հոգիէն 38ը նոյն մականունը կը կրեն, եւ ասոր բացատրութիւնը յոյժ չհեկնան է։ Քառասուն կամ աւելի տարիներ առաջ Երզրումի կուսակալութեան Քէմախ գաւառակէն մարդ մը եկաւ Պիլէճիկ։ Վեր. Յովհաննէս Տ. Ստեփանեան, որ այն ժամանակ Պիլէճիկի քարոզիչ էր, բարեկամացաւ մարդուն եւ Աւետարանականութեան առաջնորդեց, զոր մարդն ընդգրկեց ջերմ սիրով եւ մեծ խանդավառութեամբ։ Թէպէտ դրեթէ 50 տարեկան էր, կարդալ սորվեցաւ որպէս զի կարենար անձամբ կարդալ Սբ. Գիրքը։ Ժամանակ մը վերադարձաւ իր ծննդավայրը, եւ իր հաւատքով ու նախանձաւորութեամբ չհեցաւ իր ազգականներն ալ, որով այն գիւղին մէջ Աւետ. փոքրիկ հօտ մը գոյացաւ հինգ վեց տնով եւ ամէնքը նոյն մականունեամբ։ Ցետոյ Պիլէճիկ փոխադրուեցաւ իր ընտանիքով, եւ ուրիշ ազգականներ եկան իր հետ կամ իր ետեւէն։ Մարդուն կեանքը անսովոր ազդեցութեամբ «կենդանի թուղթ» մը եղած ըլլալու է։ Պիլէճիկի Բողոքականները լաւ դիրքով չէնք մը ունին, որ առայժմ գոհացուցիչ կերպով կը ծառայէ իբրեւ մատուռ, դպրոց եւ երիցատուն։ Մարսուանի առաուաձաբանական վարժարանի ուսանող մը արձակուրդի չորս ամիսներուն մէջ կը քարոզէ հոն։ Դպրոց մը ունին 40 աշակերտով։

Պիլէճիկէ սկսանք մեր ճամբորդութիւնը ձիով, թէեւ քանի մը օր չորիով էինք փոխանակ ձիով ըլլալու եւ «էքմէրի» վրայ փոխանակ թամբի։ Ըրովհետեւ 22 տարիէ ի վեր այսպէս չէինք ճամբորդած՝ ի բաց առեալ երբ մօտ տեղեր կ'երթայինք, երբեմն չէինք կրնար ձիէն վար իջնել առանց օգնութեան։ Մեր առաջին օրուան ճամբորդութիւնը 6½ ժամ տեւեց մինչեւ Կէօլտաղ։ Երկաթուղիին քով իջանք եւ անոր ու Սագարիայի ճիւղին, որու երկայնութեամբ կ'ընթանայ երկաթուղին քանի մը հազարամեթր, միւս կողմը անցնելէ ետեւ դիմեցինք ուղղակի գետը։ Սագարիա այս տարի անսովոր առատութեամբ յորդելով քշած տարած էր կամուրջը ինչպէս եւ ուրիշ կամուրջներ, եւ մենք գետին միւս կողմը փոխադրուեցանք նաւակով մը, որու հետ բաղդատմամբ խոշոր նաւեր էին անոնք որոնցմով ժամանակաւ, երբ Խարբերդ էինք, Եփրատը կ'անցնէինք Իօղլու եւ Փէրթէկ գիւղերուն մօտ, նաեւ Բալու երթալու միջոցին։ Կէօլտաղ հասնելէ մէկուկէս ժամ առաջ եկանք գիւղին չերամատուները, եւ տեսանք Աբրապեան Սերոբեան էֆ.ն, որ մեզի մինչեւ հոն ընդառաջ եկած էր սիրով։ Բուն Կէօլտաղ ժամանելու համար երկար եւ դժնդակ վերելք մը ունէինք դեռ, վասն զի գիւղը դիրքով Պիլէճիկէ չատ աւելի բարձր է եւ երկուսեակ (էքիզէր) կոչուած երկուսարի մէջ կը գտնուի։

Կէօլտաղի մէջ իբր 100 Բողոքական կայ, որոնց լման ⅔ը Աչակերտեան յարանուանութեան կը պատկանին։ Որովհետեւ մեր ժողովուրդը ուրոյն քարոզիչ չունի, Աչակերտեաններու հետ կը միանան կիրակնօրեայ պաշտամունքի մէջ եւ մենք քաջալերեցինք զանոնք որ այսպէս չարունակեն։ Աչակերտեանները մանչերու դպրոց մը ունին, մեր ժողովուրդն ալ աղջիկներու դպրոց մը ունի 35 աշակերտով։ Եթէ մեր փոքրիկ ժողովուրդը քարոզիչ մը գտնէ, կը յուսանք թէ Բողոքականութեան երկու ճիւղերուն բարեկամական յարաբերութիւնները դարձեալ պիտի չարունակուին եւ ամրապնդուին։ Այն վերջին ձմեռը զոր մենք Ամերիկայի մէջ անցուցինք՝ երկաւ պզտիկ եկեղեցիներու կը քարոզէինք։ Երկու գիւղերէն մեծին մէջ մերինէն զատ կար նաեւ Մեթոտական եկեղեցի մը, եւ որովհետեւ գիւղը փոքր էր, այնպէս կարդադրուեցաւ որ երկու եկեղեցիներուն քարոզութիւնը տարբեր ժամերու մէջ տեղի ունենար, որպէս զի Մեթոտականները կարենային մեր եկեղեցին գալ եւ մերայինները կարենային Մեթոտական եկեղեցին երթալ։ Կէօլտաղէ չատ հեռուները դացինք պատմելու համար զայս։ Բայց կը սիրենք յուսալ թէ Թուրքիոյ մէջ մեր Աւետ. փոքրիկ ժողովուրդները բաժնելու եւ հոգեւորապէս սնարացընելու օրերը սկսած են անցնիլ, եւ թէ հոգեւոր բաներու մէջ ի սրտէ եւ ճշմարտապէս պիտի գործակցին ամէն անոնք որոնք կը սիրեն Տէրը եւ Աւետ. ճշմարտութիւնը։

Կէսօրէն ետքը եւ երեկոյին չատ այցելութիւններ ընդունեցանք։ Այցելուներուն մէջ կային Աչակերտեաններու դպրոցին ուսուցիչը եւ Աչակերտեան եղբայրներէն ոմանք։ Զգացինք թէ անոնց գոնէ մին մեզի կը վերաբերի, Ա–է–քէչի բաժանորդ ըլլալով եւ մեր չաբաթական այցելութիւնն ընդունելով։ Բարձրահասակ եւ յաղթ մէկն էր եւ այնպիսի չատեր տեսանք Կէօլտաղի մէջ։

Ցաջորդ օրը մեկնեցանք Կէօլտաղէ, թէպէտ մեր բարեկամները ստիպեցին որ օր մը եւս մնանք։ Դարձեալ դաշտը իջանք, վասն զի լաւագոյն համարուեցաւ երկայն չրջան մը ընել դէչ ճամբանեբէ եւ խոր հեղեղներէ զգուշանալու համար։ Մեր երկար վայրէջքի պահուն մտածեցինք թէ ինչու՞ Կէօլտաղի հիմնադիրները այդ տեղն ընտրած են իրենց գիւղին համար։ Լաւ օդ եւ լաւ ջուր ու

նին արդարեւ, բայց ոչ չատ տեղ իրենց մօտ մշակութեան համար. գիւղն ալ գիւրին չէ երթալ։ Սակայն ուրախ եղանք որ առիթ ունեցանք հոն երթալու եւ մեր բարեկամներուն ներմագին հիւրընկալութիւնը վայելելու։

Այն օրը 11¾ ժամ համեստ կամ մանաւանդ սէմերի վրայ էինք։ Երեք ժամէն հասանք Թիւրքմէն անուն խոշոր Հայ գիւղը, 4½ ժամէն ալ Ենիպազար, ուր ժամ մը հանգիստ ըրինք։ Ճամբան մեր ջորին ինկաւ ցեխոտ տեղէ մը անցնելու միջոցին, եւ մենք գետինն ինկանք։ Բարեբախտաբար վտանգն անցուցինք առանց ծանր վնաս կրելու, թէպէտ այսօր, չորս չաբաթ եւրը, տակաւին կ'զգանք անկումի հարուածին ազդեցութիւնը։ Ենիպազարի մէջ ամէն չորեքշաբթի ժողովաճառ կ'ըլլայ եւ բոլոր չրջականերէն ապրանքներ կը բերուին հոն, Պիլէճիկի մէջ ամէն երկուշաբթի եւ Կէօյպազարի մէջ, Կէօյտաղէ երեք ժամ հեռու, ամէն երեքշաբթի։

Ենիպազարի մէջ իջեւանեցանք տուն մը, զոր մեր բարեկամը Սերոբեան էֆ. յանձնարարեց մեզի, եւ հոն ալ մարդ գտանք Ա-եոպէբէ ընթերցողներու մեծ ընտանիքէն։ Շատ գոհ եղանք այն հանգուցեան եւ կազդուրման համար զոր գտանք հոն, եւ սկսանք մտածել թէ խոհեմութիւն պիտի ըլլայ գիշերը հոն մնալ, ինչպէս մեր հիւրընկալները կը պնդէին որ մնայինք։ Ճամբորդութեան մնացեալ մասը երկայն էր եւ մեր ջորեպանները ճամբան չէին գիտեր։ Սակայն ճիշտ այդ միջոցին հասան Պէյեայացի Մարտիրոս էֆ. Հաճի Մարտիրոսեան եւ Գարատաղացի Սարգիս էֆ. կճայեան, եւ ճամբորդութիւնը չարունակելու մասին մեր տարակոյսները փարատեցան։ Շատ հաճելի է բարի գալստեան խօսքեր լսել երբ բարեկամի մը տուն կ'երթաք, եւ տարակոյս չունէինք թէ այդ խօսքերը միչտ անկեղծութեամբ կ'ըսուէին այն բազմաթիւ տուներուն մէջ, զորոնք այցելեցինք սոյն ճամբորդութեան միջոցին։ Սակայն երբ մարդիկ կ'ելլեն, 4–5 ժամ տեղ ընդ առաջ կու գան մեզի, ինչպէս այդ երկու եղբայրներն եկած էին, անկարելի կ'ըլլայ տարակուսիլ անոնց ջերմ սիրոյն անկեղծութեան վրայ։ Զենք կարող պատմել թէ ո՛րքան ուրախացանք տեսնելով զանոնք։ Ուստի ելանք 4¾ ժամու ճամբորդութիւն մը եւս ընել եւ ժամը 1ին (Ը. Թ.) Պէյեայա ժամանեցինք չատ յոգնած եւ չատ ուրախ որ մեր հանգչելու տեղը կը գտնուէինք։

(Շարունակելի)

ՏԱՂ

Դիւրին է ըսել թէ ո՛րչափ պիտի տայինք, եթէ մեր չունեցածը ունենայինք։ Հետեւեալ պատմութիւնը կը լուսաբանէ տալու այդ տեսակ ոգին։ Բնիկ նորադարձ մը ուրիշի մը ըսաւ.

"Եթէ հարիւր ոչխար ունենայիր, յիսունը կու տայիր Աստուծոյ գործին։" "Այո, կու տայի յիսունը," պատասխանեց միւսը։ "Եթէ հարիւր կով ունենայիր, կու տայիր յիսունը աւետարանի գործին։" "Այո, կու տայի։" "Բայց չէիր տար, եթէ հարիւր ձի ըլլային անոնք։ կու տայիր։" "Այո, անշուշտ կու տայի։" "Եթէ երկու ուղ ունենայիր, կու տայիր անոնց մէկը։" Մարդը երեսը կախեց և չուտով յարեց. "Ոչ, չէի տար։ կը տեսնես որ միայն երկու ուղ ունիմ, ինչպէս կ'սպասես որ տամ մէկը։"

Ցօժար էր տալ իր չունեցածը, բայց ունեցածը տալ չէր ուզեր։

Ուրիշ պատմութիւն մը ևս. Քրիստոնեայ մը չահագրգռուեցաւ միսիոնարական գործերու։ Իր եռանդագին առաջին աղօթքն եղաւ, "Տէր, փրկէ կռապաշտները։" Ցետոյ փոխեց ղայս սա աւելի եռանդուն աղօթքին. "Տէր, միսիոնարներ ղրկէ կռապաշտները փրկելու համար։" Իր եռանդը աւելի արծարծեցաւ և սկսաւ սապէս աղօթել, "Տէր, եթէ ուրիշ մէկը չունիս ղրկելու, ղիս ղրկէ," և բոլորսրտով աղօթեց։ Ապա ճշմարիտ խոնարհութեամբ յարեց. "Տէր, անկեղծօրէն կ'ըսեմ, ղիս ղրկէ, բայց եթէ չես կրնար ղիս ղրկել, ուրիշ մը ղրկէ։" Ցետոյ դարձեալ աղօթեց հնազանդութեան և կատարեալ նուիրման ոգիով. "Տէր, ուզած մարդդ ղրկէ, բայց ինծի օգնէ որ ծախքին մէջ մաս և բաժին ունենամ։" Եւ այս՝ ուղիղ աղօթք էր։

Ցոյժ կարևոր երկու ուղիղ սկզբունք կը լուսաբանուի սոյն օրինակներով։ Պէտք է որ տանք մեր հիմա ունեցածէն և չսպասենք որ աւելի ունենանք և ապա տանք Տէրոջը։ "Վասն զի թէ որ առաջ յօժարութիւնը ըլլայ՝ տալը ունեցածին չափովը ընդունելի է, ու չէ թէ չունեցածին չափովը։" Ճշմարիտ է նաև թէ Սուրբ Գիրքը հաւատարապէս կը

չեչտէ երթալու արտօնութիւնը և ղրկելու երանութիւնը։ "Ինտո՞ր պիտի լսեն՝ առանց մէկու մը քարոզելուն. կամ ինչպէս պիտի քարոզեն՝ թէ որ չխրկուին։" Երանի՛ միսիոնարին որ կ'երթայ, և երանի՛ տուողին որ կը ղրկէ։

«ՄԵԶ ՓՈՐՁՈՒԹԵԱՆ ՄԻ ՏԱՆԻՐ»

Պարոնը Միլանի պանդոկ մը գացած էր։ Քաղաքին տեսարանները տեսնելու բուռն անձկութեամբ փութով մեկնեցաւ սենեակէն, սեղանին վրայ թողլով ղրամ եւ արժէքաւոր գոյքեր։ Իր միակ մտածումը սա էր թէ ահա դարձեալ իտալիոյ մէջ կը գտնուէր։ Երբ սենեակ վերադարձաւ, ծերունի եւ յոգնած սպասուհի մը եկաւ անոր քով եւ ձեռքի ցաւագին կծկումով «Ո՛հ, պարոն, ո՛հ, պարոն,» գոչեց սեղանին մօտենալով եւ պղտիկ աչքը բանալով, «ձե՞րն է սա։»

Հոն կային մեծ ու փոքր տասը տասներկու ոսկի։ «Այո, իմս են» պատասխանեց պարոնը։ «Ո՛հ, պարոն, ո՛հ, պարոն, ինչպէս ըրիք այս բանը։ Ինչպէս կրցաք հոս թողուլ այդ ղրամը։ Աւմինը սեղանին վրայէն ժողվեցի։» «Ինչպէս կ'ըլլայ այդ։ Ես գոցած էի սենեակս, եւ գիտեմ թէ ապահով էր։» «Ոչ, ապահով չէր։ Անգթութիւն է իմ առջեւս այդպիսի փորձութիւն դնել,» գոչեց կինը եւ աթոռի մը վրայ իյնալով ակսաւ լալ։ «Մտածէ, պարոն, որ ես խեղճ աղքատ մ'եմ, վեց զաւակ ունիմ պահելու, եւ ամուսին մը՝ որ չկրնար աշխատիլ։ Այդ գումարը ինծի համար հարստութիւն մ'է եւ դուք սեղանին վրայ կը ձգէք ցիրուցան՝ աչքերս չլացնելու եւ Սատանան սիրտս մոցնելու համար։ Ձեր անհոգութեան պատճառով կրնայի ես քանի երթալ, զաւակներս անօթութեան եւ ամուսինս մահուան մատնել։ Ո՛հ, պարոն, պարոն, մէյմըն ալ մի ըներ։ Աղքատները միտքդ բեր։ Ողորմէ անոնց։ Փորձութիւն մի դներ անոնց առջեւ։»

ՀԱՅՐԸ ԵՒ ԻՐ ՏՂԱՆ

(Դոպոսոր Ռիչըրտ Ս. Թըրհիլ)

Աղջիկներու կրթութիւնը մանաւորապէս մօր գործն է, եւ հայր մը անգամ չատ միջամտելու չէ, բայց միայն թելադրութեան ձեւով եւ կամ հրաման տալու եւ օգնելու համար ժամանակ ժամանակ։ Ամէն օր գիտէ թէ մօր մը աչքը ինչպէս բացարձակ, ինչպէս հաւատարիմ եւ յարատեւ է։ Ծանցանքը չկրնար բաժնել զանիկա. միմիայն գերեզմանը կրնայ վերջ տալ, ներկայ կեանքին համար, մայրական ջանքերուն եւ յոյսերուն իր անկարգ զաւկին ուղիղ կեանքի վերադառնալուն համար։ Բայց մանչ զաւակներու գալով, պէտք կայ ոչ միայն մօր խնամքին եւ սիրալիր հսկողութեան, այլ նաեւ հօր իմաստուն, համբերատար, յարատեւ հոգածութեան եւ գործօն համակրանքին։

Շատ զարմանալի չէ երբ տեսնուի որ հայրեր, որոնք խոնջ աշխատութեամբ զբաղած են ընտանեաց ֆիզիքական պէտքերը հայթայթելու, մօր թողուն «մեծցնել» թէ՛ մանչ թէ՛ աղջիկ զաւակները։ Ես յանցանք չեմ տեսներ ստակ վաստակելու մէջ։ Իմաստութեամբ խօսեցաւ ան որ ըսաւ թէ մարդիկ դուն ուրիք աւելի անմեղութեամբ կը զբաղին քան ստակ վաստկելով, զանիկա չհեղով, զանիկա խնայելով։ Այսօր ամենայնիւ աչքէ չվրիպեցնենք վախճանը, կատարի ջանքին մէջ ձեռք բերելու համար զայն որ վախճանին միջոց է միայն։ Մեր որդիներուն ֆիզիքական, մտային եւ բարոյական բարելաւութիւնը, անոնց նկարագիրները, անհունապէս աւելի կարեւոր են մեզի եւ ժողովրդին քան արծաթն ու ոսկին։ Ճշմարիտ մարդկութիւնը այն ժառանգութիւնն է զոր իմաստուն հայր մը կ'ուզէ թողուլ իր զաւկին։ Բայց ասիկա չկրնար թողուլ իր կտակով։ Նկարագիրը, միով բանիւ՝ մարդկութիւնը, ուղղամտութիւնը, հանդէպ ծնողական պարտականութեան հաւատարմութիւնը արդիւնքն է կրթութեան եւ դաստիարակութեան՝ կեանքին ձեւակերպութեան ժամանակամիջոցին մէջ։

Անիկա պարտի կառուցուիլ օրէ օր, տարուէ տարի, ճիշդ ինչպէս աննդարար կերակուրով եւ մարմնամարզով կօրովի մարմին մը կը կառուցուի։

Հօր պարէհոմնի-նը։ Թերեւս յաւակնութիւն պիտի համարուի կանոններ դնել նկարագրի չէնքին այս կառուցման համար։ Արարիչը իւրաքանչիւր մանկան տուաւ հայրը, որ պարտի ըլլալ ընկեր, առաջնորդ, պաշտպան եւ բարեկամ միանգամայն։ Հայր մը չկրնար խոյս տալ այն եզրակացութենէն թէ հոս կը գտնուի իր մեծագոյն պատասխանատուութիւնը։ Եթէ անաձնական հեշտամոլութեամբ, անձին ղեղծմամբ եւ կամ անհոգութեամբ եւ զանցառութեամբ կը թերանայ կատարել այս պարտականութիւնը, պատճառի եւ արդիւնքի բնական օրէնքը աւելի ատոյգ չէ օրքան սա թէ կանուխ կամ անագան փորձառու պիտի ըլլայ դառն ղղջման եւ արցունքներու, որոնք պիտի այրեն իր հոգին։

Ես չեմ քարոզեր, այլ ճշմարտութեան եւ զգաստութեան խօսքեր կը խօսիմ։ Ես կը հաւատամ, այնքան հաստատուն կերպով որքան կը հաւատամ թէ կայ Ամենակալ Զօրութիւն մը որ ստեղծեց տիեզերքը եւ խոտին բողբոջը կ'աճեցնէ, թէ սոյն այս յանհունս իմաստուն եւ օգնելու պատրաստ Էակը, զոր Վարդապետը սորվեցուց մեզի կոչել «Հայր մեր,» պիտի սորվեցնէ ինչպէս հոգւոյն եւ գիտութեան նոյնպէս ամենախոնարհին եւ ամենաազգեցին, որ անկեղծութեամբ կ'ըղձայ այս գիտութեան, թէ անոնց իւրաքանչիւրը ինչպէս կրնայ լաւագոյնս մեծցնել իր որդին որ ըլլայ ուղղամիտ, ժրաջան, անձնական արժանապատուութեան զգացումի ունեցող եւ արժանապարկ մէկը։ Եթէ անոր սրտին մէջ կենայ անկեղծ փափաք եւ անխախտ նպատակ, յորդորական, ազդարարող եւ խրատական յարմարագոյն խօսքը պիտի գայ չրթունքներուն, եւ չեղան ու դարձուածք որ պիտի հասնի մանկան սրտին ու պիտի չվրիպի։

Ընկեր ես քաբեկամ։ Բայց ասիկա կրնայ ըլլալ ընկերակցութեամբ միայն։ Մենք պարտիմք ապրիլ մեր տղոց հետ, ըլլալ անոնց ընկերակիցները, եւ մասնակցիլ անոնց զբօսանքներուն եւ ցաւերուն։ Ասոր մէջ կը թերանան ու կը թերանան չատ հայրեր, «բարի» հայրեր, Քրիստոնեայ հայրեր, եկեղեցի գացող հայրեր։ Կան հայրեր, որոնք մինչեւ իսկ իրենց զաւակներէն կը չրջապատուին պատուոյ վերարկուով որ զիրենք օտարական կ'ընէ իրենց ընտանիքներուն անգամ։ Ասոնց մէկուն վրայ մտածելու առեն միտքս կու գայ Գաղղիացւոյն ուսած սահմանը «արժանապատուութեան,» այն է՝ «Մարմնին մէկ խորհրդաւոր դիրքը, մարքին թերութիւնները ծածկելու համար։»

Թող հայրը յաճախ իր մանկական փորձառութիւններուն անդրադառնայ։ Անտարակոյս տղայ տարիներ միջավայրի մէջ կ'ապրի. բայց տղաք տղայ են, եւ դուն տղէկ կը յիշես թէ ինչ զգացում կը կրէիր երբ անոր տարիքն ունէիր։ Եթէ եւ նայելով, կը զգաս թէ հայրդ ինչ ինչ պարագաներու մէջ կը սխալէր քեզի հետ վարուած առենը, սորվէ ասկէ թէ ինչպէս իմաստութեամբ, իրաւունքով եւ արդարութեամբ պարտիս վարուիլ քու որդւոյդ հետ, որպէս զի հօրդ սխալմունքին մէջ չիյնաս։ Եթէ հօրդ կամ վարժապետիդ քեզի առած պատիժը կամ յանդիմանութիւնը անիրաւ կը զանէիր, երբեմն ալ անգթական եւ զրեթէ միշտ ողորմելի սխալ մը, չարուեստակ զգուշացիր որ մի գուցէ սասկիկ եւ անհարկի յանդիմանութեամբ որդւոյդ մէջ արթնցնես ատելութեան եւ անհնազանդութեան զեղը ընդդէմ ծնողական իշխանութեան։

Միտք բեր թէ նկարագրի թերութիւնները, զորոնք կը գտնես անոր վրայ, քուն իսկ քու կիներուդ վերարտադրութիւնն են։ Անիկա չուտ բարկացո՞ղ է։ Դո՞ւն ինչպէս ես քու այս հատուն տարիքիդ մէջ։ Սորվա՞ծ ես թէ ուրիշները կառավարելու համար մարդ պէտք է սորվի նախ ինքզինք կառավարել։ Անիկա առեն առեն կամակո՞ր է, կամապա՞շտ է, ինքնահաւա՞ն է։ Հարցուր անոր մօրը, կամ լաւ եւս՝ քու մօրդ, եւ տես թէ ան քու մէջդ նչմարած չէ՞ երբեք այսպիսի բնութիւններ։ Անհնազանդ եղած է։ Չե՞ս կրնար յիշել այսպիսի ուրիշ տղայ մը։ Համբերող եղիր։ Նկարագրի աճումը չատերնիս չէ։ Քու տղադ դեռ չատ մասնաչափներ աճելու պէտք ունի մինչեւ որ չափահաս մարդ ըլլայ։ Երբ հիւանդանայ, չես չեխեր, յանդիմաներ զանիկա, ոչ ալ չատ կը նախատես զանիկա, թէեւ անոր հիւանդութեան պատճառն է խակ խնձոր ուտելը, բոլորովին անփոյթ ըլլալով քու խրատներուդ։ Դուն կ'աչխատիս զանիկա դարմանել. եւ կը յուսաս թէ անիկա սորված է իր դասը ինչպէս դուն սորվեցար քուկդ, երբ դուն ալ անհնազանդ որդի մըն էիր։ Այսպէս պիտի սորվի ան քեզմէ եւ փորձառութեամբ, կեանքին դասերը թէ կրակը կ'այրէ, թէ ծուռ գործը կը բերէ ցաւ, նախատինք եւ նեղութիւն իր անձին եւ իր սիրելիներուն։

Վարդապետը վարդապետի կը չափուի։ Եթէ կ'ուզես անոր ընկերը, անոր խաղակիցն ըլլալ, եթէ կ'ուզես անոր մտածութիւններուն թափանցել, մասնակցէ անոր առօրեայ կեանքին, երբեմն անոր հետ գնա անոր սիրելի խաղերուն, մասնակից եղիր անոր դժուարութիւններուն, թէեւ անոնք նչանակութենէ զուրկ չնչին բաներ ըլլան։ Անոր բացարձակ վստահութիւնը գրաւելու աչխատէ, անոր խօսքերուն վստահելով անաղարտ եւ նուիրական վստահութեամբ։ Եւ չուտով պիտի հասկնաս թէ անոր վրայ բացարձակ ազդեցութիւն մը ներգործած ես, որ պիտի տեւէ բոլոր կեանքիդ մէջ եւ պիտի առաջնորդէ զանիկա քու աչխարհէս մէկնելէդ ետքը։ Եթէ այսպէս ընես, եւ յիմարաբար չվանես զանիկա եւ անոր վստահութիւնը քեզմէ, կամ յանդիմանութիւններով եւ վնասակար պատիժներով չպատղեցնես զանիկա քեզմէ եւ չզարհուրեցնես, ան պիտի յարի քեզի իբրեւ իր լաւագոյն եւ աւենահաւատարիմ բարեկամին։

Դուն ժամանցի եւ զբօսանքի պէտք ունիս. ասիկա մեր բնութեան օրէնքն է։ Քու որդիդ ալ պէտք ունի եւ աւելի զօրաւոր պատճառաւ։ Բոլոր կենդանիներուն պզտիկներուն ընութիւնը կը պահանջէ զբօսնուլ եւ խաղալ։ Այս կերպով մանկան ինչպէս մարմինը, նոյնպէս միտքը աղէկ կը զարգանայ։ Թող տղան խաղայ, ինչպէս է Աստուծոյ դիտաւորութիւնն ալ։ Շատ յաճախ յանցանք մի սեպեր երբ անիկա կ'աղտոտէ կամ կարաթին կամ երբեմն կը կոտրէ պատուհանի ապակի մը։

Մշակէ լաւ կարդալու ճաշակ մը, բարձրաճայն կարդալով աղէկ գիրքեր. եւ անդուլ հսկողութիւն ըրէ գէշ գիրքերու եւ չար ընկերներու դէմ։ Ասոնք տղուդ հետ իր խաղակիցներուն վրայով, եւ հասկցիր թէ անոնք իրենց բերնէն դէշ բառեր կը հանեն եւ գէշ խօսքեր կը խօսին, կամ կ'ընեն բաներ որոնց մասին սորվեցուցած էք դուն եւ անոր մայրը եւ վարժապետները թէ գէշ են։ Բոլոր այս բաները կրնաս իմանալ առանց անոր զգացնելու թէ ինք բան բսած է ուրիշ տղու մը վրայով։ Այնուհետեւ ըսէ անոր, քաղցր բայց եռանդուն բառերով, թէ ընկերակցութիւնն այն տղոց հետ որոնք ազտեղի եւ չար բառեր կը գործածեն, կամ այն բաները զորոնք կ'ընեն այսպիսի տղաք սովորաբար, վնաս միայն կը բերեն։ Եւ յորդորէ զանիկա որ Թողու այսպիսի ընկերակցութիւնները իր անձին, իր մօր եւ քոյրերուն համար։ Համոզէ մանաւանդ քան պատժէ։ Յորդորէ դիմում ընելով մարդկութեան եւ արժանապատուութեան, նկարագրի արժանապատուութեան եւ ընտանիքի արժանապատուութեան։

Պարբ և օրինակ. Եթէ պատիժ պէտք է, ինչպէս երբեմն պէտք կ'ըլլայ, պարտի իմաստութեամբ եւ չափաւորութեամբ տրուիլ, ոչ թէ բարկութեամբ կամ անդէպ եւ անիրաւ կիրքով։ Զբօսանքէ կամ խաղէ զրկումը յաճախ այնպիսի արդիւնք յառաջ կը բերէ որ ծեծը երբեք չէ կարող բերել, որչափ ալ սաստիկ ըլլայ։ Լսած եմ թէ Շիքագոյի օգնչելի Մնոզական Դպրոցին մէջ պզտիկները դիւրաւ կ'ազդուին հնազանդ եւ բարեբարոյ ըլլալու, ճաշի առեն մրգեղէն եւ աղանդեր վայելելով կամ անոնցմէ զրկուելով։ Ինչ որ մէկուն ազդեցութիւն կ'ընէ, ուրիշի մը չըներ միշտ։ Ճանչցիր տղադ, չահէ անոր վստահութիւնը, զգալ տուր անոր թէ բացի քեզմէ համոյն աշխարհի մէջ չկայ մէկը որուն անանձնասէր զգացման վրայ կարող ըլլայ այսպիսի աներկեւան վստահութիւն դնել, թէ դուն ճշմարտապէս իր մէկ մասն ես, թէ իր երջանկութիւնը եւ բարօրութիւնը քեզի նոյնիսկ կեանքէն աւելի սիրելի է։ Երբ անգամ մը հաստատուի այս ամենը, որդուդ վրայ հոր ազդեցութիւնը —եւ, որ ոչ նուազ փափաքելի է, որդուդ ազդեցութիւնը հօրը վրայ — ոչ միայն փոխադարձ օգուտի պիտի յանգի, այլ ամենամեծ հաճոյքի։

Մեր օրինակը խոր եւ մնայուն ներգործութիւն կ'ունենայ մեր որդիներուն նկարագրին եւ վարքին վրայ։ Եթէ այս օրինակը մաքուր եւ ուղիղ չէ, կը վախնանք թէ քու որդիդ քիչ ուշադրութիւն պիտի տայ խրատական խօսքերու, թէեւ միշտ իմաստուն ըլլան անոնք։ Զգուշացիր մի գուցէ քու տկար եւ յանցապարտ կեանքդ պատճառ ըլլայ քու խրատներուդ եւ քու անձիդ վրայ անտարբերութեամբ, եթէ ոչ արհամարհանքով, նայելու։

Պիտի չխօսիմ եկեղեցի երթալու պարտականութեան եւ կրօնական հրահանգութեան վրայ։ Ամէն ինչ որ ըսուեցաւ, զայս կ'ենթադրէ արդէն։ Սորվեցուր որդուդ թէ մեզմէ ամէն մէկը պատասխանատու է իր վարքին բարքին համար, եւ թէ Արարչին օրէնքները անոնց չենազանդողներուն վրայ պատիժ կը բերեն։ Բայց զգուշացիր որ չսուտ չքարոզես։ Երբեք անհամաձայնութիւն կամ բարկութիւն մի ցուցներ որդուդ՝ քեզի չհնազանդելուն համար։ Անոր հետ վիճաբանէ, բայց մի ծաղրեր զանիկա։ Ծաղրին մէջ ոչ քաղաքավարութիւն կայ, ոչ կենցաղագիտութիւն եւ ոչ փաստ։ Տղոց հետ յարգանքով վարուէ։ Ականջ դիր անոնց տեսութիւններուն։ Զանոնք դուրս հանէ եւ Թող տեսնեն թէ դուն կը վստահիս իրենց։ Մինչեւ անգամ երբ կը համոզուիս թէ տղայ մը արժանիքէ զուրկ է, ես պիտի վարանէի անոր իմացնել իմ անվստահութեանս չափը։ Երբեք մի Թողուր որ անիկա մոռանէ թէ դուն կը կարծես որ ինք չկրնար բարի եւ օգտակար մարդ մը ըլլալ, պայմանաւ որ ինք անկեղծութեամբ կամի եւ չանայ ընել ինչ որ ուղիղ է։ Միայն Ան որ չինեց սիրտը, կրնայ ըսել թէ քու ո՛ր խօսքդ, ո՛ր գործդ կրնայ ծառայել զգալու եւ փրկելու անհնազանդ եւ անկարգ մանուկը։ Գէթ կրնանք չարունակ ջանալ եւ յուսալ, միշտ յուսալ։

ՍԷՄՓԼՈՆ ՓԱՊՈՒՂԻՒՆ ՊԵՂՄԱՆ ԱՐԳԵԼՔՆԵՐԸ

Սէմփլոն փապուղին չորրորդն է Ալպեանեան ներքեւէն պեղուածներուն մէջ, եւ ամ-

նէն երկայնը եւ ամէնէն աժան պեղուողը, թէեւ ճարտարագէտները դժուարութեան բախած են իրենց գործին մէջ ծանր խոչընդոտներու երկար չարքի մը երեսէն։

Սէմփլոնն է կրկնակ փապուղի մը իբր 12½ մղոն երկայնութեամբ եւ ամէնէն երկարը այլարհիս մէջ։ Երկու ուրոյն ուղիներ ծակուած են զուգահեռական, իրարմէ իբր յիսուն ոտք հեռու, եւ իրարու հետ ճեմելիքներով կցուած են իրարմէ 300 ոտք հեռաւորութեամբ։ Ատոնց միջոցաւ լաւ օդաւորում կ'ըլլայ երկուքին մէջ ալ։ Շինութեան գործը սկսաւ 1898ին Ալպեանց Զուիցերական եւ Իտալական կողմերէն միանգամայն։ Գործաւորներն են 10,000 Իտալացիներ, որոնց 4,000ը գործին սկսան Զուիցերական Պրիկէ, եւ 6,000ը Իզէլէ, Իտալական կողմը։ Վատառողջ պայմաններուն պատճառաւ, որ բնապէս կը տիրեն այսօրինակ գործի մը մէջ, պայմանագրողները լաւագոյն առողջապահական մեթոտները կիրարկած են, որոնք գործաւորներուն առողջութեանը նպաստաւոր պիտի ըլլային։ Փապուղիին մէջ աշխատող գործաւորներուն 58,000 խորանարդ ոտք օդ կը հայթայթուի իւրաքանչիւր վայրկեան։ Բայց ատոր ջուր տրկելով եւ սառով զովացնելու կարգադրութիւններ ալ եղած են։ Ժայռին մէջ պեղուած ականներու միջոցաւ փապուղիին հիւսիսային եւ հարաւային ծայրերէն պարպուող ջուրին քանակութիւնը 5,000 կալոն է մէկ վայրկեանի մէջ։ Ութ ժամը անգամ մը գործաւորները կը փոխուէին։ Մարդիկը տաքցուած կառքերով դուրս կը հանուէին եւ կը տարուէին տաքուկ կայարան մը, ուր կը փոխէին իրենց հանդերձները։ Ճոխ պատրաստութիւն կայ տաք եւ պաղ ջրով ցայտաւազի (տուշ) համար։ Գործաւորներուն զգեստները տաք սրահներու մէջ կը կախուէին, ուր կը չորնային եւ յաջորդ օրուան գործին յարմար վիճակի կը վերածուէին։ Կայարանին քով ճաշարան մը կար, ուր պատուական ճաշ կը մատակարարուէր չատ աժան գնով։ Նաեւ ննջարաններ կային գործաւորներուն համար դիւրամատչելի գնով։

Գործողութեան սկիզբները կը կարծուէր, երկրաբաններուն տեղեկագրութիւններուն համեմատ, թէ ժայռերը զգալիօրէն խաւերէ կը բաղկանային. բայց յետոյ հասկցուեցաւ թէ հորիզոնական ուղղութիւն ունին Իտալական կողմը, եւ ատոր ծակելու համար առաջուան հաչիւէն չատ աւելի դրամ պէտք եղաւ։ Բայց ատոր ջուրի մեծ հոսանքները պատահեցան յաճախակի, զորոնք մէկ կողմ դարձնելու համար չատ աշխատութիւն պէտք եղաւ։ Այս դժուարութիւններուն յաղթելէ ետքը ճարտարագէտները չարժուն աւազի խաւի մը հանդիպեցան, որ կը սպառնար արդէն ծակուած ուղին լեցնել։ Փայտէ ահագին թանձր տախտակներ գործածուեցան անոր ներս խուժումը արգելելու համար։ Բայց անոնք չարդուփչուր եղան մեծ ճնշման ներքեւ, եւ յետոյ դարձեալ փայտէ տախտակներ դրուեցան պողպատեայ չենարաններով մեռաղեայ տախտակները բռնելու համար, որպէս զի աւազը ներս չմտնէ։ Վերջին եւ ամենածանր դժուարութիւնն էր տաք աղբիւրներուն պատահումը ժամանակ ժամանակ, որ ոչ միայն կը հարկադրէր չատ մը յաւելուածական գործ եւ ծախք բնել, այլ եւ մեղկացուցիչ ներգործութիւն մը կ'ունենար այն չոգիով ծանրաբեռնեալ մթնոլորտին մէջ աշխատող գործաւորներուն վրայ։

Ժայռը, որուն մէջէն փապուղին փորուեցաւ, քսան մեծի մասին կրանիթ է։ Պրանտթի ծակուած կոչուող մեթոտին որդեգրուելուն չնորհիւ Զուիցերական կողմի ճեմելիքներուն պեղումը օրը քսան ոտք կը յառաջանար եւ յաճախ ալ աւելի։ արդիւնքը որ առաջ երբեք չէր տեսնուած։

ԱՆՔՆՈՒԹԻՒՆ

Այլեւայլ անձինք այլեւայլ չափով քունի պէտք ունին։ Ոմանք աղէկ կ'ընեն եթէ միջակ հաչուով վեց ժամէ աւելի չքնանան քսանըչորս ժամու մէջ, թէպէտ ուրիշներ առնուազն ինը ժամ քունի պէտք ունին իրենց առօրեայ գործերուն յարմար ըլլալու համար։ Քունի տեւողութիւնը կամ երկարութիւնը, որու պէտք ունի մարդ առ հասարակ, սովորաբար ութ ժամ կը սահմանուի օրուան քսանըչորս ժամերուն մէջ կամ կէսնքին մէկ երրորդը։ Պզտիկ մանուկներ առկէ աւելի եւ մեծեր առկէ պակաս քունի պէտք ունին ընդհանրապէս։ Կայ անհարազատ կամ կեղծ տեսակ անքնութիւն մը։ Մէկը որ իսկապէս վեց ժամ քունի միայն պէտք ունի, բայց կը խորհի թէ ութի պէտք ունի, առաւօտուն կանուխ կ'արթննայ եւ անկողնին մէջ կը դառնայ ու կը գառնայ մէկ կամ աւելի ժամ, կը տրտնջէ թէ չկրնար քնանալ եւ կը սկսի ինքզինք չղային սխտի մը զոհը նկատել։ Այսպիսի մէկը պարտի աւելի կանուխ ելլել եւ առաւօտեան այս երկու անգին ժամերը, զորոնք բնութիւնը կը պարգեւէ իրեն, գործածել օգտակար զբաղումի մը։ Եթէ իրօք միայն վեց ժամ քունի պէտք ունի, աւելի աղէկ կ'ընէ որ երկու ժամ չվատնէ ապրին անդին դառնալով։ Եթէ պէտք ունի ութ ժամ քունի, առաւօտուն արթնցած ատենը

ընդոստ ելլելով պիտի կոարէ ուշակութիւնը, հանդարտեցնելով անկողնէն այս դուրս նետուելէն յառաջ եկող անհանգստութիւնը, եւ չուտով պիտի տեսնէ թէ կը քնանայ այս երկու ժամերուն մէջ բնական կերպով եւ խաղաղութեամբ։

Անքնութիւնը կրնայ կախում ունենալ ֆիզիքական կամ մտային պատճառներէ։ Առաջին տեսակը յաճախ կրնայ մեծապէս օգտուիլ պարզ միջոցներէ, նաեւ երկրորդն ալ չատ անդամ։ Անքնութեան համար ընելու առաջին բանն է գտնել պատճառը եւ, եթէ հնար է, բառնալ զայն։ Թերեւս անքնութենէ տառապողը գիշերը մինչեւ ուշ տանն կ'ուսանի կամ կը խօսակցի, եւ կամ գրգռիչ նորավէպեր կը կարդայ, կամ թերեւս երկար տանն կը նստի միայն թեթեւ ընթրիքէ մը ետքը։ Երեկոյին մինչեւ ուշ տանն ծխելն ալ յաճախ վրդովիչ է քունի։ Նաեւ երեկոյեան ճաշի տանն թէյ կամ խահուէ խմելը ուրիշ պատճառ է անքնութեան։ Անկողին մտնելէ ետքը չափազանց մտածել, ծրագրել եւ միտքը չարչարել քունը չատ կը փախցնեն։ Ննջասենեակին թերի օդաւորումը յաճախ անքնութեան պատճառ է, մանաւանդ առտուան դէմ եղած անքնութեան։

Այս անհանգստութեան պարզ ձեւերուն դարմանման նպատակն է արիւնը գլխէն վանել։ Շատ անգամ այս նպատակը ձեռք կը բերուի պառկելէ ճիշդ առաջ բաժակ մը տաքցուած կաթ խմելով, կամ մանանեխով ոտքի տաք լոգանք ընելով, եւ կամ տաքերուն վրայ ձգելով յատկացուցիչ ծածկոյթ մը, վերմակ մը, զանոնք չատ տաք պահելու համար։ Որովայնի պընդութիւնը անքնութեան պատճառ է, նաեւ ստամոքսին մէջ կերակուրին թթուիլը դժուարամարսութեան հետեւանք. եւ այս անհանգստութիւնները բարձմամբ կ'անցնի անքնութիւնն ալ։ Պէտք չէ դեղեր առնել առանց բժշկի անօրինութեան։ Դեղ առնելու ունակութիւնը ամէնէն մեծ վտանգն է որու ենթակայ կ'ըլլայ անքնութենէ տառապողը։

ԼՈՒՍՆԹԱԳ

Արդի գիտութեան կարծիքը սա է թէ Լուսնը թաղ մոլորակին վրայ կենսաւորներ չկան, գէթ այնպիսիներ որոնց նմանը կը գտնուի երկրիս վրայ։ Թէեւ երկրէս մեծ է անթիւ տարիներով, կը կարծուի սակայն թէ դեռ հեղուկ վիճակի մէջ է եւ չատ տաք։ Լուսնթագի արբանեակները բաղդատապէս այնքան մանր են որ առաջ ժամանակ ունեցած են պաղելու։ Ուստի սքանչելապէս յարմար են կեանք պահելու։ Ոչ Հարվըրտ եւ ոչ Լիք դիտարանները, առանց իրենց ներկայ դիւրութիւններուն մեծապէս ընդարձակման, կարող պիտի ըլլան լուսաւորել մարդկութիւնը այդ մասին։ Մեծին Գալիլէոսի գտած առաջին արբանեակները, հեռադիտակային գիտութեան առաջին պտուղները, չատ ուելի կարեւոր դեր կատարեցին աստեղագիտութեան ուսման մէջ քան երեւակին կամ Հրատին արբանեակները։ Արբանեակներէն ոմանք բաղդատմամբ այնպէս մանր են որ սահմանուած են գիտնուիլ ապագայ աստեղագէտներէ, վասն զի ուելի հետաքրքրաշարժ են քան կարեւոր։ Իո, Եւրոպա, Կանիմէտ եւ Գալիլեսս կոչուածները այնքան խոշոր եւ լաւ որոշուած են որ սահմանուած են անհուն օգտակարութիւն ունենալ գործնական աստեղագէտին, իբրեւ հասկացուն կէտեր, անոնց միջոցով հաշիւներ ընելու հեռաւորութեան եւ ուղղութեան նկատմամբ։ Անոնցմէ ոմանք իրր մեր լուսնին մեծութիւնն ունին, բայց չատ ուելի թեթեւ են։ Մին, Կանիմէտ, լուսնին արտամագծին ամբողջութեան իրր մէկուկէսը ունի, եւ անոր ծաւալին երեքպատիկը։ Լուսնթագի սոյն լուսիննները նաեւ օգտակար են աստեղագիտական երկայնութիւն որոշելու համար։ Անոնց խաւարումները կը հաշուուին ի կրկին, եւ ժամանակները կ'արձանագրուին Բրիտանական Նաւային Օրացոյցին մէջ։ Սակայն մեծագոյն ծառայութիւնը զոր մարդուն մատուցած են Լուսնթագի լուսիննները, այն է որ անոնց երեւոյթները եւ ժամանակի մէջ անոնց կերպարանափոխութիւնները առաջին անգամ թելադրեցին լոյսին արագութիւնը։ Ռէօմըր, Հոլանտացի աստեղագէտը, 1675ին թելադրեց թէ լոյսը որոշ ժամանակ մը կը պահանջէ սակաւ հեռաւորութիւն կտրելու համար։ Անոր թելադրութիւնը ընդունելութիւն չգտաւ այն դարուն, բայց ժամանակը պաշտպանեց զանիկա եւ յաղթական հանեց։

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ

(Շար. նախորդ թիւէն)

Սակայն կենդանութեան տանէն հրաշքներէն աւելի չատ հրաշքներ կ'ընծայուին հիմա իր գերեզմաններուն, որոնցմէ մէկը բուն իսկ մեռած տեղն է Նարեկի վանքին մօտ, եւ միւսը իր մարմինին ինկատարուած տեղը Ակնի մօտ։ Վարք Սրբոցը կը պատմէ թէ այս վերջին գերեզմանին մօտ բնակող օտարագաւան մը Հայ կնիկի մը քանի մը հաւկիթ կու տայ Թուխսի դնելու։ Ձագերը կ'ելլեն, բայց օր մը քար մը կ'իյնայ անոնց վրայ, եւ ամէնը մէկ կը սատկին։ Կինը դողալ կը սկսի վա-

խէն։ Ինչ պիտի ըսէ հաւկիթին սէրոջը։ Վերջապէս զանոնք մաղի մը մէջ դնելով Նարեկացիի գերեզմանին վրայ կը թողու կու գայ, զայն օգնութեան կանչելով։ Ինչ վերջ կը տեսնէ թէ հաւը՝ ձագերը ետեւը ձգած՝ կու գայ։ Դեռ ասկէ քանի մը տարի առաջ չարաթաթերթի մը թղթակիցը այսպէս կը գրէր՝ այդ գերեզմանին վրայ խօսելով. «Նարեկացին իր անդամալոյծ բարեխօսութեամբ բժիշկ է ամէն ցաւոց. ըրած հրաշագործութիւնք խիստ շատ են։ Շատ դիւահարներ, կոյրեր, անդամալոյծներ բժիշկեր է ցայս վայր եւ կը բժշկէ։» (Մուշկ, Փալատչեան, 1891. Թիւ 52)։

Նարեկացիի գիրքն ալ կայ իբր հրաշքի աղբիւր, Նարեկը։ Մինչեւ այսօր կան դեռ բարի ծերուկներ որ, եթէ անկեղծութիւնով մտիկ ընես, կը պատմեն քեզի, օրինակի համար, թէ ինչպէս անհաւատութիւնով, յուսահատութիւնով, կամ չար խորհուրդով տանջուող մը հանգիստ կը գտնէ Նարեկի այսինչ գլուխը կարդալով։ Կամ կը հաղորդեն բաղդին տիրանալու գաղտնիքը, եթէ առանձին տեղ մը չրջանակ մը գծելով մէջը մտնես, եւ 40 օր 40 ական անգամ կարդաս Նարեկի այսինչ գլուխը, առանց ուշ դնելու տեսակ տեսակ գազաններու կամ դիւական երեւոյթներու, որոնք սոսկելի չարժուններով եւ ձայներով քեզ կը վախցնեն, բայց չեն կրնար դիմէդ անցնիլ։ Եթէ մինչեւ վերջը գիմանաս, եթէ չսարսկիս, երկիրի ամէնէն պատուական բաները մէկ հրամանով քեզի կը բերեն։ Միեւնոյն տեղն կը զգուշացնէ զքեզ պատմելով թէ իրեն ծանօթներէն մէկը այսպէս փորձելով մինչեւ 39րդ անգամը դիմացաւ, բայց՝ վերջին անգամ լոզ քար մը բերին եւ գլուխին վրայ մաղէ մը կախեցին, եւ ինք սարսափելով նուազած ինկաւ. չվեներեցաւ, բայց խենդեցաւ մնալ կայ։ —Դժուար չէ նաեւ գտնել դեղնած ձեռագիրներ, որոնց մէջ կրնաս կարդալ. «Թէ հաճոյանալ կամիս ումեք, կարդա Բան ՀԲ. —Թէ իլուսոյ նեղիս, կարդա Բան ԿՋ. —Ջէօֆէյէի, գաւաֆէյթի, որամութեան՝ թէ կարդաս Բան Կ., ազատիս.— Հպարտութենէ եւ ի փորձութենէ ազատիս թէ ի կիրակի օրն երեքտասան անգամ կարդաս Բան ԿԴ.— հումմայ ցաւոց, որ է վար ցաւք, պէխուրի, սայբխլամիչի, եւ այլ ծանր հիւանդութեան կարդա Բան ՀԹ.» եւ այլն։

Եւ Նարեկացիի ու իր գիրքին կամ գերեզմանին վրայ եղած այս կարգի ոչ–գիտական ծանօթութիւններէ դուրս, ժողովուրդը չատ քիչ բան գիտէ պատմական Նարեկացիէն, եւ քիչ բան կը հասկնայ Նարեկէն։ Մատենագրական, եկեղեցական եւ այլ պատմութիւններու, Վարք Սրբոցի, Յայտմատուրքի մէջ համառօտ գրուածքներ կան, բայց ասոնք գրեթէ բոլորն ալ միօրինակ բաներ են, եւ ժողովուրդը ատոնցմէ չի կրնար պէտք եղածին չափ օգտուիլ։ Ուրախալի է, սակայն, որ վերջերս բաւական լուրջ ու կարեւոր ուսումնասիրութիւններ եղած են, եւ իր գիրքն ալ աչխարհաբար թարգմանութիւն մը ունեցած է։ Այս թարգմանութիւնը որ անչուշտ գրաբարին համը չի տար, եւ երբեմն անճշդութիւններ ալ ունի — կրնայ չատ մեծ ծառայութիւն մատուցանել ժողովուրդին, որ ասանկ արժէքաւոր եւ օգտակար հրատարակութիւններու սովը կը քաչէ, մտաւորապէս եւ հոգեւորապէս մահանալու աստիճան։ Միայն եթէ յարգելի թարգմանիչը իր այս հոյակապ գործին դիւրամատչելի հանգամանք մըն ալ տուած ըլլար, չատ աւելի օգտակար կրնար ըլլալ ան ժողովուրդին։ Դրաբար դիտցողներուն յանձնարարելի է որ անպատճառ բնագիրը կարդան։ Ինչ մը չատ չափազանցած կ'ըլլամ, ապա թէ ոչ՝ պիտի ըսէի որ միայն Նարեկը կարդալու համար գրաբար սորվիլ կ'արժէ։ Բայց դոնէ սաչափը ատոյգ է որ այդ գիրքը մեր հոգեւոր կեանքին համար չատ օգտակար կրնայ ըլլալ։

Իսկ իր մասին կարեւոր ուսումնասիրութիւն մը երեւցած է 1895ի Մուշկին մէջ, Նարեկացիի եւ անոր գիրքին մէկ վերլուծումը՝ գրական հայեացակէտէ։ Առջի տարին ալ, 1903, Ռ֊ըմկլի մէջ Բարսեղ Շահպազ Տանդէի հետ բաղդատեց Նարեկացին, եւ Նարեկը Աստուածային Կատակերգութեան հետ։ Հոս հոն երբեմն կարճ համեմատներ ալ երեւցած են, ու սիրելի է յուսալ թէ աւելի աչխատասիրից եւ աւելի կարեւոր ուսումնասիրութիւններ ալ կը տեսնուին դեռ(*)։

Գաղափար մը տալու համար թէ ինչ է արդի ըմբռնումը Նարեկացիի մասին, մէկ երկու նմոյշ դնենք հոս։

«Այսպէս, — Առաջին, Տանդէ ու Նարեկացի, երկուքն ալ, եղած են երկու դերազանցապէս տոհմային հանճարներ, ամէն բանէ առաջ։ Երկրորդ, երկուքն ալ իմաստասէր եւ բանաստեղծ եղած են միեւնոյն ժամանակ, եւ յաւերժացուցիչները՝ իւրաքանչիւրը իր տոհմին եւ ժամանակին իմաստասիրութեան եւ իւրաքանչիւրը իր ժողովուրդին բանաստեղծական աւիւնին։ Երրորդ, երկուքն

(*) Այս յօդուածը գրելէ ետք լսեցինք թէ Հոյոյ Նարեկի թարգմանութեան վրայ տեսորակ մը հրատարակած է, որու սկիզբը Նարեկացիի մասին ալ գլուխ մը դրած է։

ալ գերագոյն ճոխութեան մը հասցուցած են, իւրաքանչիւրը իր լեզուն, եւ երկուքն ալ արուեստ-ը դարձած են գործեր, որոնք կոչուած են անկիւնաքարը եւ պարծանքը ըլլալու երկու ժողովուրդներու գրականութեան։

(Բիւրակն, 1903, թիւ 5-6) ՏԱՐՍԵՂ ՏԱՒԹՈՒՆ

«Մենք կը տեսնենք գինքը մեծ ու վեհ։ Աշխարհային ու վարչական կեանքէն յաւէտ հեռի՝ ծնաւ բանաստեղծ–հանճար մը, սկզբնատիպ ու ինքնատիպ։ Աղօթող ժողովուրդի զաւակ, ինքն ալ աղօթող մ'եղաւ, բանաստեղծ, կրօնաւոր հօր որդի, ինքն ալ կրօնաւոր, իմաստասէր վարդապետի աշակերտ, ինքն ալ իմաստասէր։ Վանքի խոնաւ խաւերու մէջ կրցաւ իր միտքն ու հոգին բարձրացնել դէպ ի վեր, մարդկային անձուկ սահմաններէն անդին, գտնելու իր մուսիպարը, որուն առջեւ ծնրադրեց ու հառաչեց, աղօթեց ու արտասուեց։ Մեր կրօնական գրականութեան փայլուն դէմքերէն մին է Նարեկացի, ու Քրիստոնէական Հայ բանաստեղծութեան Հայր–բանաստեղծը։

(Հ. Տփոյեան Դաւ. Բ Մաս եր. 199) ՄՈՒՇԵՂ ՎԱՐԴԱՏ

«Ի՜նչ դէմք։ Մէկը՝ այն մարդկային սիպարներէն որոնք անդունդի խորութիւնով փորած են իրենց կեանքի տիրական զգացումը. անոնցմէ՝ որոնց երազը կեանքէն աւելի մեծ եղած է, եւ որոնք հազուագիւտ կարողութիւնը ունեցած են իրենց երազին ամբողջ մեծութիւնը արտայայտելու։ . . . Կ'զգանք որ իր վրայ խօսած ատենը բանաստեղծը ամբողջ մարդկութեան հոգին իր մէջ խտացած կը տեսնէ. ինքզինքը ինկած զգացող այդ էակը որ բարձունքներուն աչքը յառած գիտութիւն կ'աղաչէ, այդ էակը ամբողջ մարդկային ազգն է։ Իր գիրքը տեսակ մը անվերջ խօսակցութիւն է Աստուծոյ հետ. ճշմարիտ խօսակցութիւն մը, ուր բանաստեղծին տառապագին ձայնը միայն կը լսենք, բայց որուն ետեւ կ'զգանք, նոյն իսկ իր ահաւոր լռութեան մէջ, Աստուծոյ ներկայութիւնը, որ հեռագնահետ աւելի խոր, աւելի սուր կ'ընէ բանաստեղծին խօսքը։ . . . Հոն կը տեսնենք թիրոյ լեցուած էակ մը՝ Աստուծոյ տարփանքովը վառուած։ . . . Երբեք իրեն համար, բանաձեւ մը չէ Աստուած, երբեք բնազանցական սահմանում մը չէ որ կ'օրակէ զայն։ Իրեն համար անիկա անհունը, անծանօթը, անհատն է։ Բայց միանգամայն անհուն մը որ զգալի է, անծանօթ մը որ գինքը ամէն կողմէ կը սեղմէ, անհատ մը որուն խորհուրդը չօշափելի վէրքի մը պէս իր հոգին կը ցաւցնէ։ Զանիկա կա իր մէջը կ'զգայ, իր վերեւ, իր շուրջ։»

(Մարչ 1895ի)

Հինգերորդ, Նարեկացին ինչպէս որ էր։ Այս գլուխին մէջ մանաւանդ զգալի է ծանօթութիւններու պակասը, — ատոյգ եւ ընդարձակ ծանօթութիւններ, որոնցմէ կարելի ըլլայ գծել ճիշտ պատկեր մը։ Այսպիսի ուսումնասիրութեան մը ատեն ծանօթութեան սովին պատճառները մէկէ աւելի են, տասնէ ալ աւելի են։ Բայց վերջապէս տասով իրողութիւնը չդադրիր իրողութիւն ըլլալէ։ Եւ մենք ստիպուած ենք իրարու կցկցել ինչ որ յետ-ելնենք, ու երեւան բերել կարելի եղած ճշգրտագոյն նկարը։

Ուրիշ փափուկ կէտ մըն ալ ասա է թէ անձը մերն է եւ զայն ուսումնասիրողը՝ միայն անոր աղէկ կողմերը առնելու փորձութեան մէջ է։ Միւս կողմէն այս փորձութեան մէջ չհիմնալու համար անոր աղէկ կողմերը զանց առնելու վտանգն ալ ունի։ Մենք պիտի աշխատինք անտեսա ըլլալ։

Այս գլուխին համար գլխաւոր աղբիւր ընտրած ենք իր Աղօթագիրքը, քանի որ յաւէտ կորսուած է իր գործնական կեանքի գիրքը։ Գիտենք թէ այս վերջինով միայն կարելի էր Նարեկացին ճանչնալ իր ինքնութեան մէջ, եւ թէ մէկի մը երկը միշտ անօթեւան հայելին չէ անոր նկարագրին։ Սակայն եթէ դէպ չէ, ա՛ռ հասարակ է։ Եւ Նարեկացիի գիրքը, որ վերջին տեսակէտը ըլլալու հանգամանքները ունի, կրնանք բաւական վստահելի աղբիւր մը նկատել, մանաւանդ երբ գիտենք որ իր վրայ պատմուած աւանդութիւնները եւ իր մասին տրուած կտոր-փշուր ծանօթութիւնները համաձայն են իր գիրքէն քաղուած տեղեկութիւններուն։ Ուրեմն փորձենք գէթ մէկ քանի գիծ երեւան բերել Նարեկացիի նկարագիրէն։

Գրեթէ ոչինչ գիտենք Նարեկացիի ծնդ-ոց վրայ։ Միայն ասկէ որոշ է որ ան, իբր կուսակրօն քահանայ, անթերի կազմ մը ունեցած ըլլալու էր եկեղեցական կանոնի համաձայն, եւ թէ իր ապրած վայրը, մաքուր օդով եւ կազդուրիչ տեսարաններով, չատ նպաստաւոր էր իր առողջութեան, մանաւանդ եթէ ոչխար ալ կ'արածէր հոն աւանդութեան նայելով։ Ակէ զատ իր գիրքին մէջ քանի մը ակնարկութիւններ կան իր մասին, որոնցմէ կէս մը — գէթ իբր կարծիք — կրնայ հետեւցուիլ թէ բարձրահասակ եւ գեղադէմ էր Նարեկացի, եւ առոյգ՝ նոյն իսկ տարիքը առնելէ ետք։ Տեղ մը իր վրայ խօսելէ վերջ կ'ըսէ. «Արդ աւելի փափաքելի չէր . . . ոչ հասակի աճումով բարձրանալ, ոչ դէմքի գեղեցկութիւնով զարդարուիլ» (Բան Դ. 2)։ Եւ ուրիշ տեղ մը. «Եթէ ես, որ մահի արժանի եմ, ծերութեան տարիքիս հաս-

նիմ, ակարութիւնս մի թողուր, մի անարգեր ալիքս, մի կորացներ կործանածը . . . Թող մարմինին կազմուածքը չաւրուի, թող չտգեղնայ գեղեցկութեան ղուարթութիւնը» (Բան Զէ. 3)։ Հոս ոչ միայն գեղեցկութեան խօսք կ'ընէ, հապա նաեւ ծերութիւնը կ'երեւակայէ չատ հեռու բանի մը պէս — ինչպէս եւ դիտել տուած է Հայր Աւետիքեան — երբ 50–60 տարեկան եղեր է ալ։

Հաճկնալու համար իր դժուէ մակերեսը, բնածին եւ ստացական կարողութիւններով, բաւական լոյս կրնանք ստանալ ժառանգականութեան սկզբունքէն եւ կեանքի մէջ իր գրաւած բաւական կարեւոր դիրքէն։ Բայց գլխաւորաբար իր գիրքն է կրկին որ իր միտքին կարողութիւնները երեւան կը բերէ։

Նարեկացիի իմացական կարողութիւններուն առաջինն է թերեւս մանրակրկիտ դիտողութիւնը։ Նիւթական եւ հոգեւոր իրերը եւ իրողութիւնները գիտունի մը աչքով կը քննէ։ Նկատողութեան առած է մուկերուն մեղր ուտելը եւ դիտած է լուեռուն կազմը, բնոյթը եւ երած վնասները։ «Նաեւ առպատակները ուրիշ վայրենիներու, որոնք գինարմատ դեւերու եւ խաւարասէրներու ինքնագլուխ բարբարոս գունդերուն կը նմանին, եւ որոնք գիշատիչ գայլերու գազանութիւնովը՝ գլխատակ քալուածքով, արիւնաթոյր ցոյնով, կոր, սրածայր կռուցով — որ կարիճի խայթոցի կը նմանի — դժնդակ փուչով խոցատածի նման՝ կը ծծեն, կը քայեն արիւնի խոնաւութիւնը, եւ հանգիստ անկողինը յոգնութեան տանջարան կը դարձնեն։ Եւ երբ մէկը ձեռքը երկնցնէ անոնց երածին հատուցումը տալու, չուտով կը զգան վտանգը մօտին որ մարմինին կ'ազդեն, եւ իսկոյն իրենց լերկամարմին փոքր հասակովը կը թռչին՝ իբր թէ թեւերով, եւ մարախի պէս ատտատելով հոս հան կը դեգերին. ու դաւադ ազաւէսներու բազմապատիկ նենգութիւնովը՝ չատ մը փախուստի ճամբաներու մանուածները խոյս կու տան խորամանկաբար, որպէս զի ազատին մահի երկիւղէն։ Ու իրենց այնքան չքոտի եւ չքաւոր անձովը ոչ միայն ռամիկը եւ խառնաճաղանճը, այլ մեծահարուստները անգամ կը վախցնեն, կը հանեն, կը տարագրեն իրենց ապարանքին վերնայարկի դատիկոնը, եւ կամ կը ստիպեն զանոնք բացօդեայ տեղ պառկիլ» (Բան կթ. 2)։ Լուի մը այս մանրամասն նկարագրութիւնը միեւնոյն ատեն ո'րքան ալ պատկերացից կը ձգէ դեւի, գայլի, կարիճի, փուչի, մարախի եւ ագռէսի յարմար նմանութիւններով։ Հապա ապարանքի բնակի'չը որ լուէն նեղուելով անկողինը դուրս կը հանէ։

Բայց Նարեկացի ոչ միայն իրերը մանր կէտերու մէջ կը նկատէ, հապա նաեւ զանոնք ամէն կողմէ ննջել ետք, իրենց մասերը իրարու հետ կը կապէ եւ ամբողջութիւն մը կը ներկայացնէ։ Իր մեղսալից անձը եւ Աստուծոյ բարութիւնը այնպիսի զանազան կէտերէ կը դիտէ, եւ այնպէս արագ որ հազիւ իրեն կրնաս հետեւիլ։ Ծետոյ առնք իրարու դէմ դնելով փրկութեան իրողութիւնը կը բացատրէ գեղեցիկ նախադասութիւններով։ Կարդա Բան ԾԶ. եւ Ծէ։ Իր խեղճ մեղաւոր մը ըլլալը ցուցնելու համար 105 բացատրութիւններ գործածելէ ետք կը հարցնէ թէ ինչպէս իր անձը Աստուծոյ ներկայացնէ։ Ծետոյ Քրիստոսի մեծութեան եւ գթութեան վրայ կը խօսի եւ կը վերջացնէ այսպէս. «Արդ դուն, ամենուն ողորմած Աստուածը Տէր Յիսուս Քրիստոս . . . ստացիր վերատին եւ մի կորանցներ զիս, դթած, որ քու արիւնովդ բժշկուած եմ եւ քու տիրնքովդ անած։ Քանզի քուկդ է փրկութիւնը եւ քեզմէ է քաւութիւնը։» (Բան Ծէ. 3)։ Ուրիշ օրինակ մը յաջորդ գլուխին մէջ. «Որ միշտ գթութենէ կը յաղթուիս եւ չես թշնամանուիր, ողորմութենէ կը պարտուիս եւ չես պարտաւուիր, մարդասիրութենէ կը բանտատուիս եւ չես անդոհանուիր, բարութենէ կը հարկադրուիս եւ չես հայհոյուիր, սէրէ կը տիպուիս ու չես բամբասուիր։ Կը պաղատիս որ քեզի դառնամ ու չես ձանձրանար, փութով կը հետեւիս ինծի որ անհնազանդ եմ, ու չես յոգնիր, կը ձայնես ինծի որ չեմ լսեր, ու չես սրտմտիր, կը հոգաս զիս որ թուլցած եմ, ու չես գազարիր։ Բարի ես չարերուն ու պարտականներուն ներող, մեղաւորներուն քաւիչ ես, խաւարածներուն լոյս ես, մահացածներուն կեանք ես» (Բան ԾԸ. 2.)։

Ծետոյ իրողութիւններու նշանակութիւնը, իմաստն կը ըմբռնէ ու չը վրիպիր զանոնք։ Այս ճշմարիտ է մանաւանդ հոգեւոր իրողութիւններու մասին։ Մեղաւորին մանրակրկիտ եւ ամբողջական նկարչին գաս, անոր ամբողջ հոգեբանութիւնը կ'ընէ։ Ու ամէն երեւոյթներու ետեւ ու ամբողջ սիրտերքին մէջ, կ'ըմբռնէ, կը զգայ Աստուծոյ մեծութեան եւ բարութեան գոյութիւնը։ «Տէր, Տէր ղօրութիւններու, եւ բոլոր գոյութիւններու Թագաւորը, օրհնաբանուած ողորմութիւն, ամենուն Աստուածը, որ կը յաղթես լայնատարած ընդարձակութեան սահմանին, բոլոր անքաւութիւններուն արքանութիւնը դուն ես . . . : Լսէ ախրտիս լուութեանը, Տէր Յիսուս» (Բան ՃԳ. 1–3)։ Նոյն իսկ Աստուծոյ եւ տիեզերքի յարաբերութեան մասին Նարեկացիի ըմբռնումը բաւական մօտ կու գայ

ներկայ փիլիսոփայութեան ըմբռնումին. «Քանզի դուն միայն ես երկինքի մէջ անճառ եւ երկրի վրայ անգնին, գոյութեան սարերին մէջ եւ աշխարհի ծայրերուն սահմանին վրայ. ամէն բանի սկիզբը եւ ամէն բանի մէջ՝ բովանդակ լրութիւնով. օրհնեալ բարձրերուն մէջ» (Բան ԽԱ. 2)։ Դիտէ ֆոյերպախ փոքրին մէջ (ի տարր գոյի). եւ ամէն բանէ մէջ՝ բովանդակ լրութիւնով (յամենայնի՝ ամենայն լրումամբ։) Նախնական ձեւը չէ՞ ասimmanenceի գաղափարին, որու այնչափ չեչտ կը տրուի հիմա։

Բայց եթէ նախորդ երեք յատկութիւնները Նաբեկացիի վրայ տեսնելու համար քիչ մը ուշադրութիւն պէտք է, կայ չորրորդ մը որ ինքնին երեւան կու գայ առանց քու փնտռելուդ, ապեղծող եբեհայրութիւն մը։

(Շարունակելի) ՌԱՖԷՐ

ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

1. *Ինչ է աստուածաբանութիւն։* Աստուածաբանութիւնն է այն ծովը, ուր առատ մարգարիտներ կը գտնուին, եւ որուն մէջ խորասուզողը կամ մեծ ու յաւիտենական գանձեր պիտի գտնէ, կամ իր անձն ալ պիտի կորսնցնէ։ Սակայն վարպետ սուզակներն միշտ կը չահին։ Ճշմարիտ աստուածաբանութիւնն է (ա) ճանչնալ զԱստուած, (բ) հասկնալ Անոր խորհուրդը, (գ) գիտնալ Անոր կամքը, որոնցմով մարդ կ'սկսի միշտ սպասել իր մեծ հրամանատարին հրահանգներուն, որպէս զի ըստ այնմ չարժի եւ գործէ։

2. *Այս աստուածաբանութիւնը ո՞ւեակից կրնանք սորվիլ։* Սորվելու երեք աղբիւրներ կան։ (1) Սբ. Գիրք, (2) Բնութիւն, (3) Մարդ։ Սբ. Գիրքը քննենք, Բնութիւնը ուսումնասիրենք, մարդուն վրայ քիչ մը կանգ առած խորհինք եւ մտածենք։ Ահա այս երեք գետակներուն եթէ ուղղամտութեամբ հետեւինք, պիտի հասնինք աղբիւրին այն մեծ Հոգիին եւ Ջօրութեան, որով ամէն բան ստեղծուած է։ Գիտութեանց ամէն ճիւղերն եթէ հետազօտենք, անոնց սկիզբն ու վախճանը Աստուած պիտի գտնենք։ Եթէ դարեր ետ երթանք կամ առաջ, նորէն Աստուծոյ պիտի հասնինք, որով կը յայտնուի թէ Աստուած է սկիզբը ու վախճանը եւ ամէնը ամէն բանի մէջ։ Ուստի եթէ ունկեղծօրէն քննենք Սբ. Գիրքը, Բնութիւնը եւ մեր անձը, այն ատեն կը փարատին այն կասկածներն թէ արդեօք կա՛յ Աստուած։ Վասն զի արդէն տեսած պիտի ըլլանք զԱստուած մեր մէջ, զԱստուած Բնութեան մէջ եւ զԱստուած Սբ. Գրքին մէջ։ Յայնժամ չենք կրնար չերգել Սաղմոսերգուին նման, «Երկինքը Աստուծոյ փառքը կը պատմէ, եւ երկնից հաստատութիւնը անոր ձեռաց գործքերը կը ցուցնէ։» Նաեւ Եսայիի պէս չենք կրնար չհռչակել, «Մի՞թէ չգիտցա՞ք, չլսեցի՞ք, ձեզի առաջուց չըսուեցա՞ւ, երկրիս հիմնադրութենէն չհասկցա՞ք թէ ինքն է երկրիս չրջանին վրայ նըստողը, ինքն է երկինքը վարագոյրի պէս տարածողը, ու նստելու համար զանիկա վրանի պէս կանգնողը։ Աչքերնիդ վեր վերցուցէք ու նայեցէք, ասոնք ո՞վ ստեղծեց։» «Մի՞թէ չգիտցա՞ր, կամ չլսեցի՞ր որ յաւիտենական Աստուածը Եհովան երկրիս ծայրերուն Ստեղծիչը չյոգնիր ու չթուլնար, Անոր իմաստութիւնը չքննուիր» (Ես. Խ.)։ Աստո՛ւած բոլորը միայն Աստուած երած է (ինչու որ իր աներեւոյթ բաները աշխարհի սկիզբէն առեղծուածներովը կ'իմացուին, կը տեսնուին)։

3. *Ո՞վ է Աստուած որ մենք պարտինք զայն ճանչնալ։*

Ա. Աստուած է ամէն բաներու սկզբնապատճառը. անսկիզբ եւ անվախճան, իր զօրութեամբ, բարութեամբ եւ իմաստութեամբ։ Աստուած է տիեզերքի կեանքը, զօրութիւնը եւ կառավարիչը։ Աստուած հոգի է, հետեւաբար աննիւթ եւ անըմբռնելի։ Թէեւ չկրնանք ըմբռնել մեր հնունաւոր մտքովը անհուն եւ անսահման էակը, սակայն մեր չըմբռնելովն չպակսիր Անոր փառքն ու զօրութիւնը։ Փոքր մանուկը չկրնար ըմբռնել իր ծնողաց ոեւէ մէկ կարողութիւնը. բայց այս չփոխեր ընթացքը ծնողաց, ոչ ալ անոր չըմբռնելն կրնայ դադրեցուցնել ծնող ըլլալէ։ Ծնողը ծնողք է. նոյնպէս Աստուած Աստուած է, թէեւ չկրնանք ըմբռնել զայն։ Աստուած համակ սէր, ողորմութիւն, բարութիւն, արդարութիւն, իմաստութիւն, արդարութիւն, զօրութիւն, ամենակարող, ամենագէտ եւ ամենուրեք է։ Աստուած մէկ է, բայց իր մէջ ունի երրորդութիւն մը։ Թէեւ Սբ. Գրոց մէջ այս բառն չգտնուիր, բայց կ'երեւի թէ Հայր, Որդի եւ Սբ. Հոգի անուններէն ծագում առած է։ Եւ ըստ Տր. Սաւութի, եթէ չընդունինք երրորդութիւնը, մեր հոգին կը կորսուի, եթէ փորձենք հասկնալ մեր միտքը։ Աստուած անբացատրելի եւ անճառելի եռանկիւն մ'է, որուն անկիւններուն Հայր, Որդի եւ Սբ. Հոգի անուններն արուած են, այնպէս որ մէկ անկեան փորձենք դպչիլ, Աստուծոյ դպած կ'ըլլանք։ Այս երեք անկիւններն ալ ներքին միութեամբ կապուած են իրարու։ Նախ Հայր անկիւնը յայտնուեցաւ օրէնքով, յետոյ Որդի անկիւնը յայտնուեցաւ մարմինով։ Երկու հա-

զար տարիներէ ի վեր է որ հոգի անկիւնը յայտնուած է Հոգիով իբր սրբացնող, մխիթարող եւ սորվեցնող։ Այս տեսակ Աստուած մը ճանչնալ օրչափ հարկաւոր է։

Բ. Հասկնալ այս մեծ Աստուծոյն խորհուրդը։ Աստուծոյ խորհուրդը հասկնալ օրչափ դժուար գործ, քանի որ մինչեւ իսկ հասարակ մարդու մը խորհուրդը չենք կրնար հասկնալ։ Ինչո՞ր հասկնանք այն մեծ Աստուծոյն խորհուրդը։ Որեւէ մէկուն խորհուրդը չենք կրնար հասկընալ։ միայն թէ, եթէ երկուստեք հաճութիւն կայ հասկցնելու եւ հասկնալու, այն ատեն խնդիրը կը լուծուի։ Աստուած իր խորհուրդը յայտնած է, եւ Աստուծոյ խորհուրդը Քրիստոս է որ յայտնուեցաւ մեզի։ «Ան որ Հօրը ծոցն էր, այն յայտնեց ու պատմեց մեզի ամէն բան։» Քրիստոս յայտնեց թէ ինք Աստուծոյ կողմէն խրկուած է անկեալ մարդկութիւնը բարձրացնելու եւ անոնց մեղքերուն քաւութիւն ըլլալու խաչին վրայ զոհուելով։ Ուստի Աստուած ուզեց որ Քրիստոս մարդանայ, իր անձը ունայնացնէ, ծառայի կերպարանք առնէ, բոլորովին եղբայրներուն նման ըլլալով, որ կարենայ իբր քահանայ զոհել եւ իբր զոհ ղոհուիլ, որով քակէ բաժանող պատը եւ հաշտեցնէ մարդը Աստուծոյ հետ, կրելով մեր պատիժը՝ լեցնէ օրէնքին պահանջը։ Մեզի համար Աստուծոյ յայտնեալ խորհուրդն է ուրեմն Քրիստոս եւ մեր քաւութիւնը, եւ այս մեծ խորհուրդներուն խորհուրդը ու կարգադրութիւնը օրչափ պէտք է հասկնալ եւ ըմբռնել, որմէ կախեալ է մեր յաւիտենական կեանքն ու փրկութիւնը։

Գ. Գիտնալ այս մեծ Աստուծոյն կամքը։ Թէեւ Աստուծոյ խորհուրդն ու կամքը ամբողջովին հասկնալ մեզի անկարելի է։ բայց ի՛նչ էր խորհուրդը եւ կամքը՝ չափով մը կրնանք գիտնալ մանաւանդ այն որ մեր հոգեւոր փրկութեան կը վերաբերի։ Աստուծոյ կամքը Քրիստոսով յայտնուեցաւ մեզի, բացարձակ բարի ու օրհնեալ։ «Աստուած անանկ սիրեց աշխարհը մինչեւ որ իր միածին Որդին տուաւ, որ ամէն ով որ անոր հաւատայ՝ չկորսուի, հապա յաւիտենական կեանք ունենայ։» Աստուած կը սիրէ մեղաւոր աշխարհը, մեղաւոր մարդը, եւ իր միածինը կը նուիրէ փրկութեան միջոց ըլլալու։ «Որդին մարդոյ եկաւ որ կորսուածը փնտռէ ու փրկէ։» Իր աշխարհ գալուն նպատակն է փնտռել եւ փրկել մեղաւորը։ «Բանդի Աստուած կ'ուզէ որ ամէն մարդիկ փրկուին ու ճշմարտութիւնը ճանչնալու գան։» կ'ուզէ։ Այս ուզողն ո՞վ յայտնեց, եթէ ոչ այն որ իր ծոցն էր՝ մեզի պատմեց, ճշմարտութիւնը՝ որ է Քրիստոս, եւ փրկութիւն միայն անով, զի ուրիշ մէկով փրկութիւն չկայ։ «Ամբարշտին մեռնիլը չեմ ուզեր։» Ամբարիշտը Քրիստոսով միայն կրնայ արդարանալ եւ մահուանէ ազատիլ։ «Աստուած մեզ բարկութեան համար չորոշեց, հապա փրկութիւն ստանալու Քրիստոսի ձեռամբ։» Ուրեմն Աստուծոյ կամքը մեր փրկութիւնն է Քրիստոսով։ Այս պատճառաւ Որդին Աստուած մարդացաւ եւ փոքրութիւն կրելով չարչարուեցաւ որ փոքրանաւորներուն ալ օգնական ըլլալով առաջնորդէ զանոնք դէպ Աստուած եւ յաւիտենական կեանքը։ Ուստի Աստուծոյ խորհուրդը եւ կամքը մեզի համար Քրիստոսի յայտնութիւնն էր, որով մենք միանանք Աստուծոյ հետ։ Ի՛նչ օրհնեալ խորհուրդ, եւ ի՛նչ օրհնեալ կամք։

4. Ի՛նչ են աստուածաբանութեան օգուտները։

Ա. Ամէն գիտութիւն իր օգուտներն ունի, բայց Աստուածաբանութեան օգուտներն բազմապիսի են։ Զի մարմինի վարժութիւնը քիչ բանի օգտակար է. բայց աստուածպաշտութիւնը ամէն բանի, որ թէ ներկայ եւ թէ՛ ապառնի կենաց խոստումն ունի։ Ուրիշ գիտութիւնք մեր մարմնոյն հետ միայն գործ ունին, բայց այս գիտութիւնը մեր օրտին, հոգւոյն, մանաւանդ յաւիտենական կենաց հետ գործ ունի։ Աւոր համար այս գիտութիւնը սորվիլ անհրաժեշտ պէտք մ'է ամէն մարդու։ Գիտութիւնը լաւ բան է, լոյս է, զօրութիւն է, բայց եթէ բաւսաբանութիւն, երկրաբանութիւն, հանքաբանութիւն, եւն. չսորվինք, մեր հոգւոյն չվնասեր։ Սակայն երբ այս գիտութիւնը չսորվինք, վնասը կրկնակի է, հոգեւոր եւ մարմնաւոր։ Զի այս գիտութիւնն է որ կեանքեր կը յղաչրջէ, կը լուսաւորէ, կը բարձրացնէ, դպրոցներ կը կանգնէ եւ պատսպարաններ թշուառներու, խաղաղութիւն քարոզել կու տայ եւ հոգիներու փրկութեան աշխատիլ։ Օրչափ պէտք է այս գիտութիւնը։ Գիտութիւն երկնային եւ յաւիտենական։ Անոնք որ այս գիտութիւնը ստացած են՝ միշտ աշխարհի բեռներն վերցնելու ետեւէ են։ Իսկ անոնք որ չեն ստացած՝ իրենք աշխարհի բեռ եղած են։ Ուստի ներեցէք որ ըսեմ թէ ի՛նչ բարեսիրական գործեր որ կան աշխարհի վրայ ուղղակի կամ անուղղակի, մանաւանդ կամ ընդհանուր արդիւնքներն են աստուածաբանութեան։ Աստուածաբանութեան գիտութիւնը եթէ չդպչի մարդոց, մարդիկ իրենցմէ բարի բաներ ընելու ձեռնամուխ չեն կրնար ըլլալ։ Երկրի մը խաղաղութիւնը, մարդոց սիրալիր յարաբերութիւններն եւ բարեսիրական գործերը աստ-

ուածաբանութեան կը պարտին։ Իցիւ թէ իրական աստուածաբանութիւնը սկսէր իւրաքանչիւր անհատի սրտին եւ հոգւոյն մէջ։

Բ. Այս գիտութեան մէջ ամէն մարդ կրնայ մանել եւ պարտի մանել ու սորվիլ։ Միայն թէ սխալ միջոցներով եւ չարժառիթներով մօտենալու չէ այս գիտութեան։ Այլ գիտութեանց առաջնորդները կրնան ըլլալ տաղանդ, փորձառութիւն եւ մարդ, բայց այս գիտութեան ուսուցիչը մէկ է, որ է Սբ. Հոգին։ Ուրիշ գիտութիւն մէկ անգամ սորվիս՝ բաւ է, ա՛լ վարժապետի պէտք չես զգար։ Բայց այս գիտութեան վարժապետը միշտ քովդ ունենալու ես իրը անբաժան ընկեր, որպէս զի ուղղութենէդ չշեղիս կողմնացոյց ունեցող նաւապետին նման. թէ չէ՝ մոլորելով ինքզինքդ կը կորսընցնես լաբիւրինթոսներու մէջ։ Այս ուսուցիչը իրական վարժապետ մը ու առաջնորդ մը ըլլալով իրեն հետեւող աչակերտաց բնաւ սխալ ուղղութիւն չտար։ Կեղծիք չունի, մարդոց փափաքներուն եւ չարժառիթներուն համեմատ կա՛մ կը յանդիմանէ, կա՛մ կը քաջալերէ։ Իրական հայելի մ'է մեր ներքին փափաքանաց եւ խորհրդոց։ Ճշմարիտ առաջնորդ մ'է մեզ դէպ Աստուած ուղղելու։ Արդ, ով որ աստուածաբանութիւն սորվիլ կ'ուզէ, այս առաջնորդը ունենալու է իրեն հետ իրր կողմնացոյց։ Անոնք որ առանց այս առաջնորդին կը մըտնեն այս ամենամեծ գիտութեան մէջ՝ չարաչար կը մոլորին կորսընցնելով ինքզինքին։ Եւ այս է մէկ մեծ պատճառն որ աստուածաբաններէ ոմանք երբեմն կ'անհաւատին։ Ինչպէս աստղագէտներէ ոմանք, երբ կը քննեն լուսաւորները ու անոնց մեծութիւնը, անհունութեան վրայ կը խորհին, ու չեն կրնար իրենց հասունաւոր մաքովին ու տկար խորհուրդովին հասկնալ ու ըմբռնել, երբ իրենց խաւար մաքերովին չեն կրնար ճանչնալ սիեզերաց մեծ ժամագործը ու կառավարիչը որ հրաշալիքներով լեցուցած է անհունութիւնը, այն տեսն կ'ակսին բացագանչել թէ Աստուած չկայ եւ ամէն բան դիպուած է, բոլորովին մոռնալով պատճառի եւ արդիւնքի օրէնքներն։ Նոյնպէս առանց Սբ. Հոգւոյն այս մեծ գիտութեան մօտեցողներն, երբ իրենց տկար մաքովին չեն կրնար ըմբռնել անհուն եւ անսահման էակը, կ'ակսին աղաղակել թէ Աստուած չկայ։ Սակայն այն աստուածաբանները որ Սբ. Հոգիով կը մօտենան այս գիտութեան, Հոգին անոնց լոյս տալով եւ գիտութիւն սորվեցնելով, կրնան Աստուծոյ խորունկ բաներն ալ չափով մը հասկնալ։ Որովհետեւ այս գիտութիւնը երկնային է, հետեւաբար երկնային ուսուցիչ մը եւ երկնային լեզու մը պէտք է երկնային գիտութիւնը հասկնալու։ Եթէ առանց Սբ. Հոգւոյն մին կը յանդգնի այս գիտութեան մէջ մանել, յիշելու է թէ ջուրը միշտ անկենդան գիւկներն դուրս կը նետէ, բայց կենդանի եղողներն իր մէջ կը պահէ։ Քրիստոսի կեանքը Սբ. Հոգւոյն միջոցաւ ունեցողներն կրնան միայն այս գիտութեան մէջ մինչեւ հասնին կատարելութեան, թէ չէ՝ ուշ թէ չուտ դուրս պիտի նետուին երթալու իրենց տեղերը։ Եթէ բոլոր մարդիկ սորվին իրական աստուածաբանութիւնը, յայնժամ երկինքը ակէ կ'ակսի, եւ այն երեք ճամբաները որոնցմով Աստուած պիտի գանենք ու ճանչնանք ինչպէս որ նախապէս յիշեցինք, ամէն մարդու առջեւ բաց է։ Ուրիշ գիտութեանց պէս ցանկապատով չրջափակուած չէ որ չկրնանք սորվիլ առանց ուսուցչի։ Որչափ կարդանք այս երեք գիրքերը, այսինքն Սբ. Գիրք, Բնութիւնը եւ մարդ, նոյն չափով կ'աւելնայ մեր հմտութիւնը, զի Աստուած պիտի տեսնենք անոնց մէջ։ Ուստի, քանի որ այս երեք գիրքերն ունինք մեր ձեռքը եւ կ'ապրինք իրր Քրիստոնեայ, բոլորն ալ պարտին այս ուսման մօտենալ։ Զի ոմանց ընտանիք մը եւ ոմանց հօտ մը յանձնուած է կառավարելու, եւ մեծ Աստուածը անոնց յայտնելու։ Մարդոց էն նուիրական եւ մեծ պարտականութիւնն է ուսումնասիրել այս աստուածաբանութեան գիրքերը որով լուսաւորուին իրենց աչքերը, զի ամենակարող Աստուածը կը յայտնեն։ Այս աստուածաբանութիւնը կրկին եւ կրկին իրարու, մանաւանդ մեր որդւոց սորվեցնելու ենք։ Բոլոր իրական Քրիստոնեաներն աստուածաբաններ են՝ զԱստուած ճանչնալու, անոր խորհուրդը հասկնալու եւ կամքը գիտնալու։ Նաեւ պարտականութիւն է մեր ճանչցածը, հասկցածը ու գիտցածը ուրիշին ալ ճանչցընել, հասկցնել եւ գիտցնել։

Ե. Ինչ է մեր պարտականութիւնը հանդէպ աստուածաբանութեան։ Բնութիւնը իր անհունութեամբ եւ ներդաշնակութեամբ անակիզըն ու անվախճան Աստուածը կը մատնանշէ։ Սբ. Գիրքը իր վեհութեամբ եւ քաղցրութեամբ այն մեծ Աստուածոյն աստղագիտութիւններն ու յատկութիւնները կը ցուցնէ։ Դլուխ գործոց մարդ արարածը իր գիտութեամբ ու հանճարովը այն մեծ Աստուածոյն հրաշալիքներն կը յայտնէ։ Ծանօթ կարդալով այս երեք գիրքերն, մեր պարտականութիւնն է ճանչնալ այն մեծ էակը զոր կը ցուցնեն, կատարելապէս հնազանդիլ եւ յանձնուիլ անոր։ Իմալ իր առջեւ անտակ քարերու նման, հաւատալով թէ մեզ

պիտի յղկէ եւ ընէ պիտանի գործիքներ իրեն։ Մեր պարտականութիւնն է իմնալ իր առջեւ Թուղթի նման անչարժ որ գրէ մեր վրայ իր օրէնքներն, որոնցմով կարենանք ըլլալ կենդանի եւ անփոփոխ աւետարաններ մինչ ցմահ։

Մեր պարտականութիւնն է սորվեցնել այլոց մեր սորված աստուածաբանութիւնը՝ ըլլալով մեր երկրին Օգոստինոսներն, Գրիգորներն եւ Լուտերներն, ամէն մասամբ օրինակ հանդիսանալով մարդոց։ Այս յաւիտենական մեծ գործը միութեամբ գործենք, որ է անմահ հոգւոց փրկութիւնը։ Մարգարէից հոգիները մարգարէից հակառակ չեն։ Իրը Քրիստոնեաներ պարտինք Քրիստոսի սիրոյ չղթային օղակները կազմել եւ նոյն թելին վրայ չարուած համբիչներն ըլլալ։ Մեր չահը կամ կորուստը անմահ հոգիներ են։ Մեր պարտականութիւնն է ծագող լոյսին պէս ըլլալ եւ աստիճանաբար աճիլ եւ բարձրանալ մինչեւ կարենանք Աստուածային բնութեան հաղորդ ըլլալ։ Կը մաղթեմ որ մեզի խոստացած աուազ Փրկիչը գործակից մեզի, գործէ մեզի հետ եւ գործէ մեզմով, սորվեցնելով մեզի իրական աստուածաբանութիւնը, որով ուրիշներ եւ մենք հոգեւորապէս փրկուինք եւ Աստուած փառաւորուի, հիմա ու յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն։

Խարբերդ, Իչմ ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԳԱԼԱՖԵԱՆ

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆ ՔԱՐՈԶԻՉՆԵՐՈՒ ՊԷՏՔԸ

Ա-էոաբելի 8րդ թիւին «Ուղեւորութիւն ի Ռուսաս» վերնագրով խմբագրականը թելադրեց ինձ այս տողերը գրել։

Խարբերդի դաշտի գիւղերէն մի քանին գիտեմ, որոնք ունին Աշխարհական Քարոզիչներ, այսինքն քարոզիչի ձիրք եւ տաղանդ ունեցող եղբայրներ որոնք Թափուր բեմերը կարող են լեցնելու։ Ասոնք իրենց օրական ապրուստը ճարելու համար կը զործեն ու միանգամայն քարոզիչի պաշտօն կը վարեն։ Գիտեմ մէկը, որ լուր օրերը իր առօրեայ գործերէն չուտ, ժամը 11½ին, դադարելով պաշտաման վայրը կը վազէր հոգեւոր պաշտօն կատարելու։ Աչունէն սկսեալ մինչեւ Համբարձման օրը ամէն իրիկուն աղօթաժողովներ կ'ընէր, կիրակիները նմանապէս։ Տարիներով չարունակեց առանց տեղ տեղ ամսաթոշակ առանալու։ Տկար եւ պզտիկ եկեղեցիները կը կարօտին այսպիսի մարդոց։ Կան գիւղեր ուր կը գտնուին Աւետ. պզտիկ եկեղեցիներ, որոնք աղքատ եւ անկարող են քարոզիչի մը ամսական վճարել։ Եթէ ունենան այսպիսի աշխարհական քարոզիչներ, անատեն իրենց եկեղեցիները չէն ու պայծառ կը մնան։

Գիտեմ այս դաշտին Աւետ. գիւղերէն զոմանս, որոնք առենօք ունէին ժողովարան, քարոզիչ, բայց չունէին վերջինը, աշխարհական քարոզիչ։ Այժմ այն տեղերը կը տեսնեմ հոգեւորապէս Քրիստուառ եւ ժողովարանին փլած։ Ի մասնաւորի կ'ուզեմ յիշել գիւղ մը, Նաճարան, որուն մէջ Բողոքականութիւնը մուտ գտած էր։ Ունէին ժողովարան եւ քարոզիչ։ Սակայն այժմ ժողովարանը փլած է։ Պատճառ։ Պատճառն ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ՝ աշխարհական քարոզիչ չունենալնին։ Վերջերս գիւղէս այրի քոյր մը իր բնակութիւնը նոյն գիւղը հաստատեց, վասն զի իր ծննդավայրն է։ Ուրախութեամբ կը լսեմ որ այդ քոյրը հոն Տէրոջը այգիին մէջ կը գործէ։ Ամէն կիրակի կանանց ժողով կը գումարէ թէ՛ իր տանը մէջ եւ թէ՛ ուրիշներու տան մէջ։ 20էն աւելի կիներ ու օրիորդներ իւ միասին կը հաւաքէ զԱստուած պաչտելու։ Ինքը միայն Բողոքական է, միւսները Լուսաւորչական են։ Եթէ այս կինը վաղուց հոն ըլլար, պիտի չը թողուր որ ժողովարանը փլէր։ Ասոր ալ կու տանք աշխարհական բամբիչ տիրողոսը։ Եթէ եկեղեցի մը աշխարհական քարոզիչ ունի, թող ուրախ ըլլայ։ Եթէ չունի, գէթ չը պակսիր։ Եթէ նոր չենք հիմնուիլ, գոնէ հինը չփլիր։ Այսպիսի մարդերու պէտքը զգալի է, ոչ միայն փոքրիկ եկեղեցիներու, այլ նաեւ մեծ եկեղեցիներու համար։ Զոր օրինակ, տեղւոյդ երէցը կամ քարոզիչը տեղ մը այցելութեան կ'երթայ կամ կը հիւանդանայ, եւն.։ Եթէ այնպիսիներ ըլլան, գէթ չափով մը բեմը թափուր չեն թողուր։

Մօտերս գիւղ մը այցելեցի եւ տեղւոյն աշխարհական քարոզիչին հետ առանձին տեսնուեցայ։ Անոր թելադրեցի որ Ա-էոաբել առնէ, բայց ինք ըսաւ, «Նիւթականապէս անկարող եմ» Ըսածիս, այսպիսիները գնահատելու է՝ ոչ խօսքով, այլ գործքով։ Պարտաւպատչաճ է միսիոնարաց ասանկները քաջալերել՝ փոքր ինչ օգնելով։ Ենթադրենք թէ այս մարդը իբր քարոզիչ իրենց ձեռամբ ատ գիւղը ղրկուէր, պէտք պիտի ըլլար ամիսը 150 դահ. տալ, եւ պիտի տային։ Ուրեմն այժմ չարժեր այսպիսիներու օգնել, մինչ առանց ամսականի կ'աչխատին եւ աղքատ են. գէթ չարժեր որ տարին 30 դահ. զոհուի որ գոնէ մեր սիրելի Թերթը Ա-էոաբել ստանան, եւ մերթ ընդ մերթ հոգեւոր տետրակներ խրկուին որ իրենք հոգեւորապէս քաջալերուին։ Այս առթիւ խօսքս կ'ուղղեմ Խարբերդու հոգեւոր Սինոդի անդամներուն։ Անարժանա-

բար կը թելադրեմ որ անանկները վրայ խորհին։ «Անանկները ճանչցեք։» Ոչ միայն ճանչցեք, այլ նաեւ «Անանկները պատուականներու կարգը բըռնեցեք։»

ԳՐԻԳՈՐ Ե. ՏՐԳԻԿԵԱՆ

Շէյխհանի, Ապրիլ 14, 1905

ԹԱՓՈՒՐ ԲԵՄԵՐԸ

Հոգեւոր հունձքին համար «Աննայի» նման վչտալից աղօթել կարեւոր է եւ հացի եւ ջուրի չափ անհրաժեշտ, զի եթէ բեմերու հարիւրին վաթսունը քարոզչի եւ երէցի ներկայութիւնն վայելելու բարեբաղդութիւնն ունին, գէթ միւսներն հոգեւոր տակաւին յոյժ կարօտ վիճակի մէջ են։ Ի՞նչ ընել պէտք է ասոնց։ Հացի եւ ջրի սովը կրել տեսակէտիւ մը կարելի է։ Բայց Տէրոջ Խօսքին սովը անտանելի է։ Վատահ ենք որ պատուարժան միսիոնարք կ'ուրախանան երբ գիւղի մը ժողովուրդը հոգեւորապէս մխիթարելու միջոց կ'ըլլան, բայց թէ որ չի գանուի պատրաստ մշակ, ուսկի՞ց պիտի ղրկեն։

Խարբերդու հոգեւոր Սինոդին ամէն կարգադրութիւնք յոյժ գնահատելի եղած են դաշտեցիին, զի յայտնապէս կը ցուցնեն որ հոգեւոր գաղջն ու ծարաւը ամէն կողմանէ յագեցնելու փափաքովը լցուած են, որուն համար մենք եւս մեծ յուսով կ'սպասենք։ Բայց ներեցէք որ այս առթիւ տակաւ գրչովս նշանակեմ տակաւ կէտ մը։ Պարապ բեմերը ինչո՞վ լեցնենք։ Թէեւ առ այժմ բացուած Աստուածաբանական Դպրոցն, որուն համար անհուն երախտապարտ ենք Պօտուին, բաւական թուով աշխոյժ երիտասարդներ կը պատրաստէ թափուր բեմերու համար, բայց դաշտին անօթութիւնը չատ եւ բարերարներէ չնորհուած հացը քիչ է, պարապ բեմերու մեծ մասին համար նորէն օգուտ չիկայ։ Կար առեն մը որ թէեւ չատ մը բեմեր թափուր էին, սակայն հոգեւոր գաղջն այսքան զգալի չէր, քանի որ պաշտօնեաներ, քարոզիչներ եւ նոյն իսկ հոգեւոր եղբայրներ անդադար կ'այցելէին մօտակայ բեմերն եւ յոյժ մեծ մխիթարութիւն կը սփռէին իրենց չուրջը։

Շատ մը եկեղեցիներ եւս յոյժ նախապաշարուած են թէ միայն գոլէճէ չրջանաւարտ եղող մը կրնայ սմպիոն կառավարել եւ պէտք եղած հոգեւոր մխիթարութիւնը տալ կարօտ ժողովրդեան։ Սակայն ես այս գաղափարին չատագով չըլլալէ զատ դէթ մասամբ հերքելու կը յանդգնիմ, քանզի տարիներով երէցի եւ քարոզչի երես չի տեսնող չատ բեմեր կը մխիթարուին թերուս հոգեւոր եղբայրներու ձեռամբ, եւ յոդուածագիրս ալ, որ երբեմն Դոլէճի չրջանաւարտներէն եմ, չեմ կարողացած կատարեալ արթուն ժողովրդականութիւն մը պահել իմ թեւիս ներքեւ բաղդատմամբ այսինչ հոգեւոր եղբօր (Պրն. Յովհաննէս Զաքարեանի), որ Ուզունովայ մը 25 տարի հոգեւորապէս կառավարեց եւ միայն աղօտ իմն ուսումէ լուր ունէր։ Սոյն խոստովանութեան քաջութիւնը պիտի ունենա՞ն արդեօք ուրիշ պատուարժան պաշտօնակիցներ։ Այսու ամենայնիւ յոյժ գնահատելի են մեր տաղանդաւոր եւ բարեկիրթ գոլէճականներն, որոնց մէջէն յոյժ բարձր անձնաւորութիւններ ելած են՝ տիպար հոգեւորներ յօգուտ դաշտեցիին։ Կը խնդրեմ, պահ մ'ալ խորհինք քաջալերել այն հոգեւոր եղբայրներն, որոնք Աստուծոյ գործին փափաքովը տարիներով կը հալին ու կը մաշին ու դեռ չեն կրցած իրենց այդ վսեմ փափաքին հասնիլ՝ չափով մ'ալ ուսման ու օտար լեզուներու տեղեակ ըլլալով հանդերձ։ Այս, ճիշդ այս կէտին կը հրաւիրեմ ուշադրութիւնն հոգեւոր Սինոդին, որ հաճած չէ այսպիսիներն քաջալերել չի գիտեմ ի՛նչ պատճառներով։

Այսօր Ա.-Եւ.-Քէ.-ի բաժանորդ ըլլալու բարեբաղդութիւնն ունենալուս համար չատ չնորհակալ եմ եւ Ա.-Եւ.-Քէ.-ին որքան որ դրուատիքներ արժուին կարող գրիչներէ՝ կ'արժէ, զի աս թերթը չատ դերեր խաղցած է չատ մը հոգեւոր կեանքերու մէջ, ինչպէս «Դիսաւոր» ծածկանունով մէկը ինծմէ առաջ վկայեց եւ նոյն իսկ այս յօդուածս Ա.-Եւ.-Քէ.-ի 8րդ թուին խմբագրականէն թելադրուելով գրեցի։ Բիւր ապրի Ա.-Եւ.-Քէ.-ի բաղմավաստակ խմբագրութիւնն եւ յօդուածագիրներուն, զի թէեւ բազում բեմեր չունենան առաջնորդ, եթէ ունին միայն Ա.-Եւ.-Քէ., այո, սա իրենց տիպար հոգեւոր առաջնորդ մ'է։

Այս առթիւ կու գամ թափուր բեմերու խորհուրդը եւ այս հոգեւոր եղբարց հոգեւոր բուռն փափաքը Սինոդի պատուարժան անդամներու մըտքին առջեւ նետել, յուսալով որ իրենց չարունակական եւ մեր ալ յարատեւ աղօթքը սա պիտի ըլլայ։ Տէր, հաւատարիմ եւ անձնուէր մշակներ հանէ քու արդիւնաչատ այգիիդ։

ԱԻԵՏԻՍ ՏԻՐԱԿՈՍԵԱՆ

ՍԷՑՆԹ ԼՈՒԻՍԻ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԸ

Բաց Նամակ

Օրէնսգէտներու համաժողով։ Այս ալ համազգային ժողով մ'էր, որոյ ներկայացողներու մէջ կը գտնուէին աչխարհահամբաւ անձնաւորութիւններ։ Անոր կը նախագահէր Տէվիտ Պրուըր, Միացեալ

Նահանգաց Գերագոյն Աւեանի դատաւորներէն մին եւ, եթէ չեմ սխալիր, Տաճկաստանի հին միսիոնարներէն միոյն որդին։ Ոչ միայն Քրիստոնեայ քաղաքակիրթ աշխարհ այս ժողովին ներկայացուցիչ յղած էր, այլ նաեւ Չինաստան, որոյ պատգամաւորն Սըն Շիի հագած էր կապոյտ մետաքսեայ վերարկու մը եւ կը գրաւէր ամէնու ուշադրութիւն իր տարազին պատճառաւ։ Ժողովին նախագահն եղաւ առաջին խօսողն եւ ի մէջ այլոց ըսաւ. «Հարիւր տարի առաջ Ամերիկացիք գնեցին Ֆրանսայէն Լուիզիանա։ Այս առուծախ սեղի չունեցաւ իբրեւ հետեւանք մղուած պատերազմի մը։ Ոչ մի կեանք չզոհուեցաւ, ոչ մի հրացան չպարպուեցաւ. բան մը՝ որ եզական է եւ կ'ընծայէ խաղաղասէր դեղեցկութիւն մը արիւնահեղ պատերազմի եւ աչխարհակալութեան դարուց մէջ։ Կը տեսնես պատերազմի գործիքներ, մահուան մեքենաներ, զրահաւորներ, թնդանօթներ եւ այլն։ Կը լսես չեփորի ձայն եւ զօրաց չուն։ Պատերազմ կը բռնկի. բայց հանդէպ ասոնց կը զրաւեն քու ուշադրութիւն գիտութեանց եւ ճարտարուեստից մեծագործութիւններ։ Փրկանաւորդներ յառաջ կը վարեն իրենց նաւեր փոթորկայոյզ ջուրերու մէջէն, հրշիջոյցներ կ'ազատեն չէնքեր հրդեհի ճիրաններէն, բժիշկ եւ վիրաբոյժ, գործածելով իրենց դեղեր եւ նուրբ գործիներ, կը դարմանեն հիւանդներ եւ կը կապեն կոտրած ոսկորներ։ Դպրոցներ, գոլէճներ եւ համալսարաններ կը կատարեն դաստիարակութեան գործ։ Կոյրեր կը սորվին տեսնել, խուլեր՝ լսել եւ համրեր խօսիլ վիթխարի մեքենաներ վեր կը հանեն երկրիս խորերէն նորանոր գանձեր, կը բանան ներքնաշէններ, կը քաշեն կառաչար, կը վարեն չոգենաւ եւ կը չինեն անթիւ բաներ, որք կը կազմեն քաղաքակրթութեան հանգստաւէտութիւն եւ պերճանք։ Երկրագործութիւն յերեւան կը բերէ անհամար տեսակ արտադրութիւններ կենաց պահպանման համար։ վերջապէս այս աչխարհահանդէսի մէջ մեր աչքերով կը տեսնենք քսաներորդ դարու փառաւոր քաղաքակրթութիւն եւ կը բերկրինք անոր վրայ։ Այս հրաչալի արարքներու հանդէպ կը պնդեմ թէ օրէնսգէտներու գործ, ֆիզիքական աչխարհ անտեսանելի լինելով, հանդերձ, չատ աւելի արժէքաւոր է մարդկութեան համար, վասն զի գիտութեանց մեծագործութիւններ ինչ օգուտ պիտի ունենային, եթէ կեանք, ստացուածք չնուիրագործուէին օրինաց վարչութեամբ։ Քաղաքակրթութեան լաթ՝ գեղեցիկ բան մ'է արդարեւ. բայց այդ լաթ եղած է տոկուն եւ զօրաւոր, չնորհիւ հաւասար ճչգրիտ եւ ընդհանրական արդարութեան ոսկեղէն թելին։ Մենք օրէնսգէտներս կ'ուզենք մարմնացնել արդարութիւն մարդկային կենաց մէջ։ Արդարութիւնն է միակ բան յաւիտենական կապոյտ երկնից ներքեւ, որ չփոխուիր դարուց ի դարս։» Նախագահին ուղերձէն յետոյ եղան բանախօսութիւններ օրէնսգիտական այլեւայլ նիւթերու վրայ եւ ծեծուեցան չատ մը խնդիրներ օրինաց տեսակէտէն։ Ժողովին մէջ բաւական ժամանակ գրաւեց Իրաւարարաց Աւեանի մը խնդիրն։ Քննադատուեցաւ Ռուսաեւմափոնական պատերազմ, մեղադրուեցաւ Ռուսիա՝ իր բռնած հակասական քաղաքականութեան համար, զի ինքն էր որ նախաձեռնարկ եղաւ Լահէի Աւեանի կազմութեան, ինչպէս նաեւ ներկայ պատերազմ մղելուն մէջ։

(Շարունակելի) Թ. ՔՈՒՅԼՅԵԱՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Երկու տարիէ ի վեր տեղւոյս Աւետ. եղբայրութիւնը իր բեմական եւ կրթական ծախքերը չկրնալ գոցելու տխուր բաղդին վիճակած է։

Մեր այս վիճակը՝ Ամերիկա Նիւ Եորք–Թրոյի մէջ բնակող Գէորգ աղա Ճորճոռեանի նամակով մը համառօտիւ տեղեկագրեցինք։ Ցիչեալ անձը խրատական եւ քաջալերական նամակ մը եւ իր որդւոյն Յարութիւն աղայի հետ համեստ գումարիկ մը եւս խրկած է իբր նուէր տեղւոյս Աւետ. եղբայրութեան։ Հօրն ու որդւոյն խրատական եւ դրամական օգնութիւնը բարոյական քաղցր տպաւորութիւն մը գործեցին բոլոր եղբայրութեան վրայ։

Գէորգ աղա երկայն տարիներ Սըվազի մէջ Տր. Պօչնի գործակցած է չրջակայ քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ գրածախութիւն ընելով։ 1882էն 1890, չուրջ ութ տարիներ, տեղւոյս Աւետ. ժողովրդեան բեմը կառավարած է քարոզչի պաչտօն վարելով եւ չրջակայ Հայաբնակ գիւղերն ալ գրածախութիւն ընելով։

Տեղւոյս համայնքին՝ Գէորգ աղա ծանօթ դէմք մը ըլլալէ զատ մեր Աւետ. եղբայրութեան բազմաչխատ հոգեւոր պաչտօնեաներէն մէկն ալ եղած է։ Որչափ որ հիմա մեզմէ հեռի երկրի մը մէջ կը բնակի եւ մեր հոգեւոր պաչտօնեան ըլլալէ դադրած է, սակայն իր մեր վրայ ունեցած մնայուն սիրոյն եւ նուէրին համար իրեն եւ իր որդւոյն հրապարակաւ մեր չնորհակալութիւնը կը յայտնենք։ Ի դիմաց Էնտիրէսի Աւետ. Եղբայրութեան

Էնտիրէս Ա. Ե. ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ԱՌ ՆԵՐՍԷՍ Վ. ՐԴՈՑ· ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ

Հոգեչնորհ հայր, քանի անգամ որ ձեր աչխատութեան արդիւնք «կեանք Առանց հաւատքի» պատուական դիրքը ձեռքս կ'առնեմ, մեծապէս կը բաղձամ հրապարակային չնորհակալութիւնս յայտնել ձեր Սրբազնութեան, որ յանձն առած էք այսպէս աչխատիլ չատերու հոգեւոր օգտին համար։ Ցիրաւի աչխարհիս այս հոգեկան եւ բարոյական մթնոլորտին մէջ, ուր չատերը իյնալու եւ իրենց նկարագիրը խորտակելու ենթակայ են, լուսատու փարոսի նման այս տեսակ դիրքերու գոյութիւնը ո՛րքան զգալի պէտք մըն է։ Ուստի ուրախ ենք ձեր այդ աղնիւ աչխատութեան համար, եւ կը յուսանք թէ մեծ պիտի ըլլայ անոր արդիւնքը, մանաւանդ երիտասարդներու խմբակին մէջ։

Հաճեցէք ուրեմն ընդունիլ անկեղծ եւ խորին չնորհակալութիւնս, համբուրիւ Ս. Ալճոյդ

Ա. պոլիս ՅԱՐՈՒԹԻԻՆ Ա. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ ԱՂՆՑԻ

ՄԱՀԱԴՈՑԻ

Խորին ցաւով կը գուժենք բնիկ Քեմախցի Պետրոս Կախուանեանի անդարձ բաժանումը մեզմէ 20 տարեկան ծաղիկ հասակի մէջ։ Հանգուցեալը Իսքէյէի մէջ իր առեւտուրով կը զբաղէր, վերջին օրերս յանկարծ հիւանդանալով տեղւոյս Իտալական հիւանդանոցը փոխադրուեցաւ։ Թէպէտ քաջառողջ, կորովի տկուն կազմուածք մը ունէր, հակառակ Տքթ. Ալանեանի եւ այլոց անձնուէր խնամքներուն գրեթէ ամիս մը միայն կրցաւ դէմ դնել իր հիւանդութեան։

Յուղարկաւորութեան ներկայ եղողները մեծ բազմութիւն կազմեցին։ Ցորեքչաբթի Մարտ 9, Սէլանիկի Լուսաւորչականաց նորակառոյց եկեղեցիին մէջ, նախագահութեամբ տեղւոյս քահանային։ Ներկայ էին հանգուցեալին բոլոր հայրենակիցները եւ տեղացիներէն միայն Սոբհանթաչի աղնիւ թղթակիցը։ Ասոնց համբերութիւնն տայ հանգուցեալին ծնողացը եւ ազգականացը։

Սէլանիկ ՅՈՎՍԷՓ ՄԱՐՃԻԿԵԱՆ

Բալուի Արամեան գերդաստանէն Պրն. Ղազարոս Արամեան, հազիւ 20 տարեկան, թոքախտէ մեռաւ վեց ամսոյ կարճ ժամանակի մը մէջ։

10 տարեկան հասակին մէջ ընտանեկան ամբողջ հոգը իր վրայ ծանրացած գտաւ հօրը անակնկալ մահուամբ։ Այդ տարիքին մէջ, երբ կեանքը իրենները ուն համար ճոխութիւն մ'էր, խոկալ, խորհիլ եւ վեց հոգիներու ապրուստին ճարը նայիլ եղաւ անոր համար։ Բայց չընկրկեցաւ։ Կուրծք տուաւ կեանքի ամէն դառնութիւններուն։ Զազարոս օգտուեցաւ գէթ բարոյապէս, եթէ ոչ ֆիզիքապէս, քանզի ահա կեանքը վրայ տուաւ այսքան չուտ։

Իր ճակատագիրը իր հօրը ճակատագրին յարեւնման եղաւ։ Նա ալ որբ եղած է 10–12 տարեկան հասակին մէջ իր հօրը Ղազարոս եղբօր մահուամբ, որ Բալուի Աւետ. եկեղեցւոյն առաջին դարկապանն էր եւ այնչափ նախանձախնդիր Աւետ. եկեղեցւոյն որ իւր գերդաստանին յատուկ Արամեան մականունը կը փոխուի Փըրլ Ղազըչ, եւ այժմ Բալուցին այս ընտանիքը Փըրլ Ղազըչներ կը կոչէ ոչ թէ Արամեան։ Եւ եթէ այս Ղազարոսին կեանք կրկին քիչ մը երկարէր, անկասկած իր մեծ հօրը տեղը պիտի բռնէր։

Ղազարոս բարձր դպրոցներ յաճախած չէր եւ բարձր ուսում եւ գիտութիւն չուներ, սակայն ինքնօգնութիւնը իրեն ուսուցիչ ըրած էր եւ ճկուն մտքին ու բնական տաղանդին չնորհիւ Թուրքերէնն ու Հայերէնը չատ զարգացուց։ Գրիչին հետ մէկտեղ քնար մ'ալ ունէր. այնքան հիանալի ջութակ կ'ածէր որ իւրաքանչիւր առիթ չատ մը աչքեր արտասուած ու չատ մը սրտեր յուզուած են։ Այնքան սիրահար էր երաժչտութեան որ օր մը ըսաւ. «Երբ մեռնիմ, կը փափաքիմ որ ջութակս կոտրծքիս վրայ դնեն ու ապա թաղեն։»

Թէեւ քսան տարեկան էր, սակայն 60 տարեկանէ մը աւելի փորձառու էր։ Քիչ կը խօսէր, սակայն երբ խօսէր նոր խորհուրդ մը եւ նոր գաղափար մը պիտի լսէիր։ Պատկառելի երեւոյթ մը ունէր. ամէն մարդ կը պատկառէր իրմէ, ամէն ոք կը սիրէր զինքն։ Հոգեւոր ամէն ժողովի ներկայ կը գտնուէր, ու ամէն ժողովի մէջ կ'աղօթէր։ Գաղտնիքը։ Որովհետեւ կրօնքը մօրը եւ մեծ մօրը ծնգաց վրայ սովրեցաւ։ Մայրը դրաւ կրօնքին հիմը ու մեծ մայրը սորվեցուց աստուածպաչտութեան եղանակը։ Տիմոթէոս մ'էր. իր մեծ մօրը Տիկին Եղսայի եւ մօրը Տիկին Սառայի վրայ գտնուած հաւատքը իր վրայ ալ երեւցաւ։ Սբ. Գրքին չատ հմուտ էր։ Տղայոց Աւետարէի մէջ առաջարկուած ամէն հանելուկ չատ դիւրութեամբ կը լուծէր, թէեւ քիչ անդամ պատասխանը Աւետարէի կը ղրկէր։

Դէմքով գեղեցիկ, հասակով բարեձեւ էր, նաեւ տաղանդաւոր էր եւ նկարագրով աղնիւ ու բարեպաչտ։ Արժան չէ՞ այսպիսի գովելի ու առաքինի երիտասարդի մը մահը ողբալ։

Ցիչատակը յարգելու համար ուրիշ բան չենիմ ընել, բայց եթէ սա քանի մը տողերը յանձնել Աւետարէի մաքուր էջերուն։

Մալաթիա ԵՂԻԱ ՅՈՆԱՊԵՏ

ՆԱԻԱԿԱՏԻՊԻ ԵՐԳ

1. Տէր, բարձր գահէդ, ջինջ չափիւղայ,
Որմէ յաւէտ չնորհք կը տեղայ,
Իջիր այս նոր տաճար հիմա,
Եւ վաեմ փառքդ այս տեղն ըլլայ։

2. Կ'օրհնենք քեզ, Տէր, մեծ ցնծութմով,
Զի քո կարող բազուկներով
Այս սրբարան մեզ կանգնելով՝
Լցեր մեր իղձն սիրոյդ չնորհքով։

3. Ցաւէտ երբ գայ օրն հանգստեան
Եւ ատ հնչէ ձայն օրհնութեան,
Թող ամէն սիրտ ուրախանան
Կենացդ խօսքովն ու գօրանան։

4. Մեր մեղսալից, տրտում տխուր,
Սիրտերն, ով Տէր, հոս բերկրեցուր.
Եւ սգաւորն արտասուաթոր
Սիրովդ սփոփէ եւ գօրացուր։

5. Ատ երբ սուրբերդ սեղան նստին
Ցիչելու խաչն մեռնող Փրկչին,
Հաղորդութիւնն Պաշտելիին
Միշտ քաղցր ըլլայ այդ ակումբին։

6. Եկուր, Հովիւ, առ այս փարախ,
Պահպանէ հօտդ անփորձ անվախ,
Գառներդ ըրէ զուարթ ուրախ,
Մինչեւ հասնինք վերին փարախ։

Ս. ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑ

ԻԵ ԴԱՍ, ՅՈՒՆԻՍ 18

Երկնային բնակարանը (Յայտ. Իբ. 1-11)

Ոսկեղէն համար. Յայտ. Գ. 21։

Տեսիլքը կամ յայտնութիւնը կը վերջանայ երկնից նկարագրութեամբ մը, որ նախորդ գլուխն 9 համարէն կ'սկսի։ Ինչպէս Աստուծոյ բարկութեան հօթը սկաւառակները կրող հրեշտակներէն մին Յովհաննու ցուցած էր ամբարիշտներուն դատաստանը (Ժէ. 1), նոյնպէս ուրիշ մը ահա կը ցուցնէ անոր արդարներուն օրհնութիւնը եւ փառքը (ԻԱ. 9)։ Սոյն նկարագրութեան առաջին մասին մէջ երկինք կը պատկերանայ իբրեւ Սբ. Երուսաղէմ (ԻԱ. 9-21)։ Քաղաք մ'է այն, ուր Աստուծոյ փառքը կը բնակի, ոչ եւս տապանակին քաւութեան վրայ միայն, այլ ամբողջ քաղաքը լեցնելով։ Բարձր պարիսպը պատուար մ'է, որ ամէն չարութեան եւ վնասի մուտքը կ'արգելէ եւ սակայն դռներ ունի ամէն կողմ, այնպէս որ դռներէն, այսինքն հոգեւոր փրկութեան Աստուածաղիր ճամբէն, մնողները կրնան արձակ համարձակ հոն գալ։ Եւ քաղաքին փառաւորութիւնը կը ցուցուի ամէնէն թանկագին նիւթերուն անխնայ գործածութեամբ։ Իւ. գլխուն մնացեալ մասը կը ներկայացնէ հոգեւոր բնութիւնը այն երկրպագութեան, որու համար նիւթական տաճարի կամ ձեւական արարողութեան հարկ չկայ, վասն զի Աստուծոյ ներկայութիւնը կը լեցնէ ամբողջ քաղաքը։ Կը ցուցնէ նաեւ թէ քաղաքը միայն Հրեաներուն համար չէ, այլ եւ հաւատացեալ ամէն օտարազգիներու համար, թէպէտ անհաւատները որոնք անմաքրութեան ու պղծութեան մէջ կը մնան՝ չեն կրնար հոն մուտ գտնել։

Երկնից նկարագրութիւնը մեր դասին առաջին հինգ համարներուն մէջ կը չարունակուի եւ երկինք իբրեւ դրախտ կը ներկայացուի։

Հմր. 1։ Եղեմի պարտէզը առատ ջուր ունէր։ Ոչ մէկ տեղ կրնայ հաճելի կամ պաղաբեր ըլլալ առանց ջրի։ Երկնային դրախտն ալ իր գետը ունի։ Մաքուր ջուր է այն, եւ ուրախութեան ու վայելքի երկրաւոր ամէն աղբիւրներ անոր հետ բաղդատմամբ ցեխոտ են։ Անոր ակը Աստուծոյ ու Գառնուկին աթոռն է։ Լաւագոյն այն աշխարհին մէջ բոլոր մեր փառքը եւ ուրախութիւնը ուղղակի Աստուծմէ պիտի գան։ Հիմա անոնք այնքան անուղղակի կերպով կու գան որ չատ անգամ կը մոռնանք թէ աուղը ան է։ Այսպէս պիտի չըլլայ այն ժամանակ։

Հմր. 2։ Երկրաւոր դրախտին մէջ կենաց ծառ մը կար։ Բայց մեր նախածնողները մեղանչեցին եւ չթոյլատրուեցան ուտել այն ծառէն։ Երկնից մէջ ծառին ճամբան պահպանող քերովբէ չկայ բոցեղէն սրով։ Ծառը կ'ամէն ամէն տեղ եւ ամէնքը կ'ուտեն եւ յաւիտեան կ'ապրին։ Անոր պտուղը առատ է։ Տասներկու կերպ պտուղ։ Մեկնիչներէ ոմանց կարծիքով այս թարգմանուելու էր մանաւանդ «տասներկու անգամ պտուղ կը բերէր»։ Այսինքն գաղափարը սա է թէ պտուղին բերքը յաջորդական էր մանաւանդ քան զանազանակ։ Տերեւներն անգամ իրենց անթառամ գեղեցկութեամբ տիեզերական առողջութեան գրաւական էին։

Հմր. 3։ Եւ ալ բնա- նզովք պիտի չըլլայ։ Նզովքը մեղքի հետեւանքն է։ Ուր որ մեղք չկայ, հոն նզովք չկայ։ Այս աշխարհին վրայ դեռ կը մնայ անէծքը։ Ինչ բան պիտի ըլլայ այնպիսի աշխարհի մը մէջ բնակիլ ուր անէծք չկայ։ Մեղքը ոչ միայն անէծք բերաւ, այլ եւ Աստուծոյ ներկայութենէն զրկեց մեզ։ Այն անմեղ աշխարհին մէջ «Աստուծոյ եւ Գառնուկին աթոռը» պիտի կանգնի, եւ անոր ծառաները պիտի պաշտեն զնիկ, մատուցանելով

յօժարակամ եւ ցնծուն ծառայութիւն, որ իրենց բարձրագոյն արտօնութիւնը եւ հրճուանքը պիտի ըլլայ, այնպիսի ծառայութիւն որպիսի է հրեչտակներուն։

Հմր. 4։ Թէ ճիշտ ի՛նչ պիտի ըլլայ Աստուծոյ այս օրհնեալ տեսիլը, չենք կրնար դիտնալ մինչեւ որ երկինք երթանք։ Կ'ըսուի թէ «Աստուծոյ, իբրեւ քացարձակ էակի, երեսը տեսնելու գաղափարը անըմբռնելի է։» Սակայն չենք սիրեր այսքան բարձր նիւթի մը վրայ վարդապետել, որու վրայ մանաւանդ այսքան քիչ բան գիտենք։ Մեզի լիովին գոհացուցիչ կերպով պիտի գիտնանք Աստուծոյ ներկայութիւնը։ Անոր անունը, եւն.։ Այս կը նշանակէ թերեւս թէ անոնք Աստուծոյ պիտի վերաբերին։ Բայց աւելի հաւանօրէն կը նշանակէ թէ Աստուծոյ պիտի նմանին եւ անոր սուրբ ու կատարեալ նմանութիւնը պիտի ցոլացնեն։

Հմր. 5։ Հոն՝ ալ էլլէր պիտի չըլլայ։ Աստնք այլաբանական խօսքեր են։ Դիշերը վախու ժամանակ է։ Խաւարը տխրութեան, ագիտութեան եւ ոճրի խորհրդանշան է։ Ամէն այս բաներ պիտի վտարուին սուրբերուն բնակարանէն։ Աստուծոյ ներկայութիւնը անոնց հետ պիտի ըլլայ, եւ աստղմէ ոչ միւն կրնայ անոր ներկայութեան մէջ բնակիլ։ Ամէն լոյս եւ ուրախութիւն Աստուծմէ պիտի գայ եւ անոր ներկայութիւնը ոչ միայն ճրագի, այլ եւ փառաւոր արեւուն իսկ պէտք պիտի չիզոդ։ Նկարագրութիւնը կը վերջանայ սա յայտարարութեամբ թէ սուրբերը յաւիտենական փառայ մէջ պիտի ըլլան, յաւիտեան յաւիտենից պիտի թագաւորեն։ Աւելի ի՛նչ կարելի էր ըսել։

Հմր. 6։ Հրեչտակը կ'ապահովցնէ զՅովհաննէս թէ տեսիլը զոր տեսած էր՝ սոսկ պարապ երազ մը չէր, այլ թէ նոյն Աստուածը որ մարգարէները ներշնչած էր Հին Կտակարանը գրել՝ զինք ղրկեց այս գիրքին մարգարէութիւնները Յովհաննու հաղորդել եւ անոր միջոցով ալ եկեղեցիին։

Հմր. 7։ Տէրոջը ո՛ր գալստեան կ'ակնարկուի հոս՝ խնդիր մ'է, որու վրայ կարծիքները կը տարբերին։ Բայց ինք իւրաքանչիւրիս կու գայ մահուան ժամանակ եւ մահը հեռու չէ։ Եըշնէ անոր ոը, եւն.։ Ամէն մարդու համար երանի եւ վայ կախում ունին այն կերպէն, որով ինք կը վարուի Աստուծոյ կողմէ յայտնուած ճշմարտութիւններուն հետ։

Հմր. 8, 9։ Կը թելադրուի թէ Յովհաննէս կըրնայ կարծած ըլլալ որ իրեն խօսողը բուն ինքն Փրկիչն էր։ Փորձած էր միւս հրեչտակին երկրպագութիւն ընել եւ նոյն յանդիմանութիւնը կրեց։ Սուրբ հրեչտակները պէտք չէ պաշտել, ո՛ւր կը մնան ուրեմն սուրբերը, որոնք թագուհիին դատ մեղաւորներ են։ Երկրպագութիւնը միայն Աստուծոյ արժան է։ Քոյկն... ծառայակից եմ։ Ա՛ն Աստուած ծառայութեան նոյն կապով մարդիկ եւ հրեչտակներ կը միանան եւ ընկեր ու եղբայրակից կը դառնան։

Հմր. 10, 11։ Այս գիրքը, ինչպէս ամբողջ Սուրբ Գիրքը, կնքուելու չէ, այլ տարածուելու, կարդացուելու եւ ուսուցուելու է, վասն զի անոր սովրեցուցածները ընդունելու համար կարճ է ամէն մարդու ժամանակը։ Եւ դասին վերջին հատարը ամէնէն անաւորն է ամբողջ Սբ. Գրքին մէջ։ Մենք ենք որ մեր նկարագիրները կը չինենք։ Աստուծոյ բացարձակ վճիռը չէ որ սուրբ եւ երջանիկ կ'ընէ մեզ եւ ուրիշ մը մեղաւոր ու թշուառ յաւիտենականութեան մէջ։ Ինչ որ հոս կը սերմանենք՝ հոն կը քաղենք։

——

Ծան. Կը լսենք թէ տեղ տեղ կիրակնօրեայ այս դասերը ժամանակին չեն հասնիր։ Ուստի գալ չաթթու, զանց ընելով քաղուածի դասը, պիտի հրատարակենք երկրորդ վեցամսեայ առաջին, այսինքն իւ, դասը։

ԱԶԴԵՐ

——

Խարբերդի Աւետ. Եկեղեցիներու Հոգեւոր Սինոդին տարեկան ժողովը՝ այս անգամ պիտի գումարուի ի Մ. Ազիզ, 1905 Յունիս 21 (Ն. Տ.) չորեքշաբթի առաւօտը։ Ուստի կը խնդրուի Խարբերդի Սբ. Էջմիածնին բոլոր եկեղեցիներէն որ բարեհաճին իրենց երէցը կամ արտօնացեալ պաշտօնեան իրենց նուիրակով մէկտեղ ղրկել սոյն Հոգ. Սինոդին ներկայանալու։

Ի դիմաց Խարբերդի Աւետ. Եկեղ. Հոգ. Սինոդին
Խարբերդ, 16 Մայիս 1905 ԱՇՈՒՐ Ս. ՅՈՒՍՈՒՖ
Դէբ–Քաթողիկոս

——

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱԶԱՐԸ

Յետաձգուած է, եւ տեղի պիտի ունենայ Յունիս 6/19ին Պրուսայի մէջ։ Կը խնդրուի ղրկել այլեւայլ ձեռագործներ եւ իրեղէններ։ Անոնք որ մասնակցած չեն սոյն օրբանոնամ ձեռնարկին, անյապաղ պատեհաւոիթ մը։ Գաղրիէլեան կ'ընդունի ոեւէ նուէր։ Հասցէ՝ թիւ 27, Պայպըլ Հաուս, կ. պոլիս։

5—4 Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

——

Բրիստ. Ե. Ընկերակցութեան ազօթքի ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը ժամը 7ին (Ը. Թ.) ի Բէսթ, Թոմգափու։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք. Եգիպտոսի Խեդիվը կիրակի մայրաքաղաքս ժամանեց Աւստրիական չոգենաւով եւ ուղղակի կայս. պալատ գնաց Վեհ. Սուլթանին ներկայանալ եւ ապա իր ապարանքը մեկնեցաւ։ Երեքշաբթի իրիկուն կայս. Պալատ հրաւիրուեցաւ հայկերոյթի համար եւ դարձեալ պատիւ ունեցաւ ներկայանալ Ն. Կ. Վեհափառութեան։ —Բուլմանական դեսպանը Բուլմանիոյ Թագաւորին եւ կառավարութեան շնորհակալութիւնները հաղորդեց կայս. պալատ՝ Ուլահներու եղած կայս. շնորհներուն համար։ — Ֆրանսական դեսպան Մ. Քոնոթան երկուշաբթի փարիզ ուղեւորեցաւ։ —Դերման գահաժառանգին ամուսնութեան առիթով Վեհ. Սուլթանին նամակն ու նուէրները տանող պատուիրակութիւնը, որ մասնաւոր կառախմբով մեկնեցաւ, Պերլին ժամանած է։ —Եմէնի քննիչ մարմնին նախագահ առաջին փերիգ Շաքիր փաշայի միւշիրութեան ատիճան տրուեցաւ։ —Մայրաքաղաքիս Գերմանական եւ Բուլմանական դեսպանները շաբաթ Ռէօթէնճէի ուղեւորեցան Կ. պոլիս-Ռէօթէնճէի հեռագրապարանին բացման առիթով, որ երկուշաբթի տեղի ունեցաւ ներկայութեամբ Բուլմանիոյ Թագաւորին, Թագուհիին, արքայական գերդաստանի անդամներուն եւ բազմաթիւ հրաւիրեալներու։ — Տպագրական տեսուչ Իպրահիմ Հըֆզի պէյ, որ բաւական ժամանակէ ի վեր հիւանդ էր եւ անցեալ շաբթու վիրաբուժական կարեւոր գործողութեան մը ենթարկուեցաւ, օր մը յետոյ մեռաւ։ Պալատի ատիճան եւ բազմաթիւ պատուանշաններ ունէր։ — Ներքին գործերու պաշտօնատան գործառնութիւններու փութացուցման յանձնաժողովին անդամ Ռէմզի էֆ. Տպագրական տեսուչ անուանուեցաւ։ —կայս. հրաման մը կը պատուիրէ զինուորական 6 սպայ ղրկել Գերմանիա, որպէս զի նշանառութեան վարժներ կատարելու մասին տեսական ու գործնական հմտութիւն առանան։ — Անցեալ շաբթու Շիրքէթի ի նպաստ Հայրիկի համար Անգղ. նաւագործարաններու մէջ չինուած թիւ 51 եւ 52 չոգենաւերը նաւանդիստ հասան։ Թիւ 47 եւ 48 չոգենաւերուն ձեւն ունին, բայց քիչ մը աւելի երկայն ու լայն են։

Նահանջներ. Կիւմիւնճէի եւ Ենիճէի (Սէլանիկ) կողմերը ասպատակող երեսուն հոգինոց Պուլկար աւազակախումբ մը, որ Թոյներ կը տանէր լեռ, ընդհարում մը ունեցաւ Օսմ. զօրաց հետ, եւ ոմանք սպաննուեցան, ոմանք ալ ձերբակալուեցան։ Առեւանգուած երեք Թոյներ ազատուեցան։ — Միտեայի գաւառակին Թորլիյէ գիւղին այրած Թուրնական եկեղեցին վերաշինելու կայս. հրամանագիր չնորհուեցաւ։ —Էնկիւրիւի Զէյմէ էօնիւ անուն տեղը 30 տուն այրած է, ուրիշ լուրի մը համաձայն ալ 4 տուն եւ մէկ վաճառատուն։ — Գաղթէմուռնիի նահանգին Պարթըն գետը մաքրելու եւ նաւարկելի վիճակի մը վերածելու համար Հանրօգուտ գործերու նախարարութեան կողմէ մարտարագէտ մը ղրկուած է իրրեւ քննիչ։ —Երզընկայի մէջ եւ չրջակայքը երկրաչարժի ցնցում զգացուած է եւ խարխուլ տուն մը փլած։ —Սէլանիկի նահանգին բերքերը երաշտութեան պատճառով չատ վնասուած են, մանաւանդ ափիոնի, ցօրենի, գարիի եւ հաճարի բերքերը։ —Գանաբրա գաւառակին խճուղիի չինութեան ձեռնարկուած է։ — Պաղրայի եւ Պաղտատի միջեւ ուՇաթ իւլ Արապի վրայ բանող չոգենաւերուն, նաւակամուրջներուն եւ նաւակներուն թիւը պիտի աւելցուի։ —Հեռագրաթելը Մասանի կեդրոնէն մինչեւ Ագէպէի նաւամատոյցը երկարելու գործին ձեռնարկուած է պաշտօնապէս։ —Սէլանիկի կեդրոնական գաւառին մէջ անցեալ չաբթու սկսուած է հողի վրայ որոշ տուրք մը գանձելու դրութիւնը գործադրել։ —Նոյն նահանգին այլեւայլ կողմերը երեւան հանուած եւ կայս. Անձնական Գանձուն թողուած հանքերը քննելու համար մասնաւոր պաշտօնեաներ ղրկուած են։ —Դարձեալ, նոյն նահանգի չերամատուները քննելու եւ չերամատածութիւնը քաջալերելու նպատակով երեք մասնագէտ պաշտօնեայ ղրկուած է Հանրային Պարտքի վարչութեան կողմէ։ — Պաղրայի Ծոցին մէջ ժանտախտ ծագած է եւ այն կողմերէն եկողներու դէմ հինգօրեայ քառանթինա սահմանուեցաւ։

Այլ-այլ. Աղեքսանդրիայէ ժամանողներ բժշկական քննութեան եւ հականեխման կ'ենթարկուին։ —Պոլսոյ եւ գաւառներու 1316 տարւոյ դատական եւ պատժական ընդհանուր վիճակագրութիւնը պատրաստուած եւ կայս. պալատ մատուցուած է։ —Ֆրանսական Քրէօզօ նաւագործարանին յանձնարարուած 4 խոշոր թնդանօթակիրներէն երկուքը մօտերս ծով պիտի իջուցուին։ —Արքունի թնդանօթարանի գործարաններուն մէջ քանի մը թնդանօթներ չինուեցան նորագոյն դրութեամբ։ Լուսանկարները Վեհ. Սուլթանին պիտի մատուցուին։ —Նոր դրոշմաթուղթ պիտի չառնուի այն ծանուցումներէն, որոնք մէկ քանի անգամ

կը հրատարակուին եւ բնագրին պարունակութեան վրայ փոփոխութեան կ'ենթարկուին։ — Ռէօսթէնճէի մէջ չինելի մզկիթին համար Ռուսմանիոյ երեսփ. ժողովը 120,000 ֆրանք քուէարկած է։ — Հունգարիոյ կառավարութիւնը 7,000 ֆրանքի գնած է Հայասենեակն այն ատեն, ուր Բակոցի իշխանը բնակած է, մինչ Ռոտոսթօ կը գտնուէր։

Բողոք ծաղ. Սկովտացի աւետարանիչ Մր. Մաքնիլ կիրակի խորագղեցիկ քարոզ մը խօսեցաւ Հրէական Զատիկին վրայ Իւնիոն Ցրանօգզի մէջ։ Երկուշաբթի Անգղիա ուղեւորեցաւ արեւելեան ճեպընթացով։ —Պէյրութի Դոլէճի բժշկական ճիւղը յաւելում մը կրեց Մէյդի Տըուիթ ճէօրճ անունով։ Ցաւելեալ այդ մասին մէջ կիներ եւ աղաք պիտի դարմանուին եւ հիւանդապահուհիներ պիտի պատրաստուին։ Նիւ Եորքէ Միս Զանէթ անունով Ամերիկուհի մը բերուած է յատկապէս իրրեւ տեսուչ։ —Փրոֆ. Ճ. Գ. Գրիգորեան հետեւելը կը ղրկէ իր ուղեւորութեան վրայ. Մայիս 15ին կ. պոլսէ մեկնեցանք եւ կէսօրին Իզմիտի կայարանին մէջ վեր. Փռնսակ Խաքէնտէրեանի պատահեցանք։ Այս օրերս տեղւոյն Հայ Աւետ. ժողովրդին մէջ հոգեւոր յառուկ ժողովներ տեղի կ'ունենան եւ Մր. Ալէն եւս կը քարոզէ։ Մայիս 16ին Գոնեա հասանք եւ գիշեր մը մնալէ ետեւ Էրէյլի գացինք։ Գոնեա–Էրէյլի գիծը մինչեւ 3 ժամ անդին, Պուլկուրլու, երկարուած է, բայց ուղեւորներն առ հասարակ Էրէյլի կ'ելլեն։ Հոս Բողոք. ժողովուրդ չկայ, միայն մէկ երկու Բողոք. ընտանիք կը գտնուի։ Գոնեայի Բողոք. աղգապետ Մանուկ Բարսեղեան էֆ. Էրէյլի փոխադրուած է եւ յանձնակատարութեամբ կ'զբաղի։ Մայիս 18ին Նիկոէ հասանք եւ Մովսէս Փանոսեան էֆ.ի տունը հիւրընկալուեցանք։ Հոս Աւետ. ժողովուրդ կայ եւ մեծ գոհունակութեամբ կը խօսի իր քարոզին վրայ, որ Գայսէրի գացած էր հոգեւոր պաշտօնեաներու ժողովին ներկայ ըլլալու համար։ Երեկոյին քարոզեցինք։ Մայիս 20ին Գայսէրի հասանք եւ բախտն ունեցանք չրջակայ եկեղեցիներու հովիւներուն ու քարոզիչներուն հետ տեսակցելու, որոնք հոս հաւաքուած էին կեդր. եկղեց. Միութեան տարեկան ժողովին առիթով։ Այս ժողովին նիստերը վերջացան Մայիս 25ին։ Ժողովը ամենէն աւելի զբաղեցաւ եկեղեցական կանոնագրով եւ Հոգ. Միութեան կանոնագրով եւ յայտնեցաւ երկուքն ալ լմնցնել։ Նախագահն էր Վեր. Յակոբ Պիւլպիւլեան, քարտուղարը՝ Վեր. Մինրան Գազանճեան։ Նիստերը չատ կանոնաւոր եւ օգտակար եղան։ Մայիս 23ին կէսօրէն ետեւ Թուլա եկանք։ Այս կայարանին միսիոնարները հոս կը բնակին եւ հիւանդանոց մը եւ մանչերու եւ աղջիկներու մէյմէկ բարձր վարժարան ունին։ — Ազնէլէի մէջ կը կարդանք թէ Տր. Տատի Գայաէրի դարմանատունը դիպուածով փլչած է, 80 անձ փլատակներուն տակ մնացած եւ ազատուած են եւ միայն վեցը վնասուած։ — Պէպէքի Դերմանական որբանոցը, որ ինը տարիէ ի վեր կարօտ եւ անոթ Հայուհիներ կը խնամէր եւ կը կրթէր, վերջին հանդիսը տուաւ երեքշաբթի եւ անօրէնը նոյն իրիկուն մեկնեցաւ Զուիցերիա։ Աշակերտուհիներուն 49ը իրենց ազգականներուն ու ծնողներուն պիտի յանձնուին, երեքը Ատապազարի Հայուհեաց վարժարանը պիտի ղրկուին իրենց բարերարներուն ծախքով։ — Զորեքշաբթի Բօպըրթ Դոլէճի ե. Ք. Ընկերակցութիւնը նուագահանդէս մը տուաւ ի նպաստ աղքատներու։ —Ուշադրութիւն կը հրաւիրուի ձրի նոր տետրակներու ծանուցման, որ թերթիս ծածքին վրայ կ'երեւի։

Հայ Լաթ. ծաղ. Մանչէսթըրբանակ Սարգիս Գուլումճեան էֆ., որ Փիլիպէի ազգ. վարժարանին վերաչինութեան ծախքին կէսը նուիրած էր, վերջերս աղջկանց վարժարան մը հիմնած է հոն իր անձնական ծախքով։ — Սբ. Փրկչի հիւանդանոցին երրորդ թեւին չինութեան պիտի ձեռնարկուի Համբարձման տօնին նախորդ օրը։ Ծախք ենթադրուած է 1,200 ոսկի, զոր երկու բարերարներ պիտի հոգան։ — Զարը չեղեալ հռչակած է այն հրամանագիրը, որու համեմատ Հայ եկեղեցականներ կրնային, առանց դատի, լոկ վարչական կարգով պատժի ենթարկուիլ։

Հայ Կաթ. ծաղ. Գատրքէօյի Հայ Կաթոլիկներու գերեզմանոցին մէջ անցեալ ուրբաթ մատան մը հիմնարկէքը կատարուեցաւ նախագահութեամբ կ. Պատրիարքին։

Ա֊ԹՈՊՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ. Մայիս 27 (Ն. Տ.) Օ. Ո. 100

Ծուխ, Անատոլու կրծր., քաշը 36–36½ փր., ընտիր, 40–41։

Ալէ֊ը, Էսքիչէհիր գրրմա, պարկր 74 դահ., Օաեսա (Ա) 93–96, (Բ) 86–89, (Գ) 80–83։

Գոչի, Անատոլու (Ա) քաշը 26½–27 փր., (Բ) 25–25½։

Բուղտ֊ի, Ռուս. Պոլսոյ համար գոյգ թիթեղ 26 դահ.։

Շաթաբ, Թրիէսթէ կենդինարը 105 դահ., Ռուսական 90։

Սոյծ, 100 քաշը 6½–6⅝

Բլինդ, Եգիպտկն., պարկր 77 դահ., Անգղիական 111, Բրիդոն 42½ ֆրանք։

Լաքէտ, Սեւ Ծով, 100 քաշը ——— դահ., Սէլանիկ 235–240։

Մէտէ, Անատոլու քաշը 43 փր.։

Թէֆթիկ, Էնկիւրի–Եոզգատ քաշը 16–17½ դահ.։

Բաբդ, Անատոլու գըրճմա քաշը 6½–7 դահ.։

Բամբակ, Ատանա քաշը –5½ դահ.։

Ապխան, Գարահիսար, Պոլըքէսիր 113–115։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ. Մայիս 19/2 Յունիս

Օամ. Միաց. Օ. Ո. 96 10 Բաւմ. Երկթղ. ֆր. 133 25

Մէճիտիյէ	108 5	Նաթալէոն	87 11
Մէճիտիէ	103 20	Գրիմից	51 04
Մանր արծաթ	104 10	Անգղ. ոսկի	109 34
Ռուսերէն բոլ	89 30	Մանէթ	8 66

ԱՐՏԱՔԻՆ

Պոեբոլը. Ընդ երկար սպասուած նաւամարտը տեղի ունեցաւ։ Եւ թէպէտ բոլոր մանրամասնութիւնները դեռ հասած չեն, յայտնի է որ Ծովակալ Թոկօ ահագին յաղթանակ մը չահած է, որու նմանները, եթէ կան երբեք, քիչ են նաւամարտներու տարեգրութիւններուն մէջ։ Նախընթաց չարաթ օր Ռուս նաւերէն ոմանք պատեան կղզիներուն մօտ. տեսնուեցան Փիլիպպեանց ճիշտ հիւսիսակողմը։ Եւ այն ատեն կարծուեցաւ թէ Ռուս ծովակալին դիտաւորութիւնն է Ճափոնի արեւելեան կողմն անցնիլ եւ Վլատիվոսթոք երթալ երկար ճամբով։ Սակայն անցեալ հինգշաբթի Ռուս նաւերէն ոմանք երեւցան Շանկհայի արեւելեան կողմը։ Այս կը ցուցնէր թէ Ծովակալ Ռոժէսթվէնսքի որոշած է ամէնէն կարուկ ճամբուն հետեւիլ, այսինքն անոր՝ որ Ֆորէսայի նեղուցէն կ'անցնի։ Այդ նեղուցը իբր 125 մղոն լայն է եւ իր ճիշտ մէջտեղը կը գտնուին Ճափոնական Ցուշիմա կղզիները։ Ռուսական նաւատորմը այդ տեղն հասաւ ուրբաթ իրիկուն, Ցուշիմայի եւ Ճափոնական ծովափերուն մէջտեղէն անցնելու դիտումով, եւ անմիջապէս յարձակում կրեց Ծով. Թոկօի նաւատորմէն, որ պահուըտած էր ասոր համար։ Ահագին ելքը ամէն ակնկալութենէ վեր եղաւ։ Արդարեւ չարաթ օրուան Սթանտարտ, որ նաւամարտին առեն տպագրուեցաւ, կ'ըսէ. «Ծով. Ռոժէսթվէնսքի անտարակոյս կարող է Վլատիվոսթոք հասնիլ առանց ծանր կորուստ կրելու։ Իրօք չատ տարակուսելի է որ Ճափոնցիները լրջօրէն ընդդիմանան անոր անցքին, վասն զի Ծով. Թոկօ չկրնար ընդհարման մը վտանգն յանձն առնել։» Ցօդուածագրին կարծիքով Ռուս նաւատորմը Վլատիվոսթոք պիտի ժամանէր, հոն հազորդակցութենէ պիտի զրկուէր եւ երկար պաշարումէ մը ետեւ քաղաքը պիտի առնուէր։

Բայց իրողութիւններն ինչ են։ Ցարդ հասած լուրերուն նայելով Ռուսական միակ նաւը որ կրցած է Վլատիվոսթոք հասնիլ՝ էմֆրա յածանաւն է, որ քանիցս ոմբահար եղաւ, բայց ծանրապէս չվնասուեցաւ եւ իր արագընթացութեան չնորհիւ յաջողեցաւ փախչիլ։ Որոշ չէ թէ Ռուսական քանի՛ նաւ ընկղմած է։ Ծովակալին նաւը Քնեզ Սուվըրով նաւամարտին սկիզբները ընկղմեցաւ։ Միւս ընկղմած նաւերուն անունները չատ կը զանազանին հեռագիրներուն մէջ, բայց թիւը 12 կամ 13 է։ Քանի մը նաւեր գրաւուեցան։ Ընկղմած զրահաւորներէն են Օլոպէյո եւ Պորոդինօ։ Ռաչինկթընէ կը հեռագրուի թէ բոլոր մարտանաւերը ընկղմեցան բացի Օրէլէ եւ Նէոլա Ա.է, իսկ ուրիշ հեռագիրներու համաձայն Օրէլ ընկղմած է։ Փարիզեան հեռագրի մը համաձայն ալ Օրէլ եւ Նէոլա Ա. գրաւուած են։ Ծով. Նէպոկաթով չորս նաւով ու 2,000 մարդով անձնատուր եղած է եւ արդէն իսկ Ճափոնի մէջ կը գտնուի։ Հեռագրի մը համաձայն 4,700 մարդ ընկղմած են։ Ըստ Իթոմի մէկ հեռագրին՝ Ռուսերու կորուստն է 6,000 մարդ։ Նոյն թերթը կ'ըսէ նաեւ թէ Ռուսերը 25 նաւ կորուսին՝ ընկղմած, վնասուած եւ գերի ինկած ամէնը մէկտեղ հաշուելով։ Կ'ըսուի նաեւ թէ Ծով. Քամիմուրա փախչող Ռուսական նաւերուն հասաւ, թէ Ճափոնական նաւեր կը հսկեն Վլատիվոսթոքի մուտքին վրայ եւ թէ Ռուսական նաւատորմին մնացորդը փախաւ Փոսիէթ ծոցը, նոյն նաւահանգստին հարաւակողմը։ Եթէ այդպէս է, պիտի պարտաւորին դարձեալ կռուիլ կամ անձնատուր ըլլալ։

Պէտք չէ կարծել թէ յաղթանակը դիւրաւ չահուեցաւ։ Ռուսերը չարունակեցին մեծ քաջութեամբ կռուիլ չարաթ եւ կիրակի օրերն ամբողջ։ Ծով. Թոկօ իր ծովամբարկիրները քշեց թշնամիին մարտանաւերուն դէմ եւ յանձն առաւ, եթէ հարկ ըլլար, անոնց կէսը զոհել ոմբահար ընելու համար Ռուսական մարտանաւերը։ Եւ կ'ըսուի թէ Ճափոնցիներու ծովամբարկրի կորուստը չատ է։

Ռուսերը 8 զրահաւոր ունէին, որոնց 6ը, այն է Քնեզ Սուվըրով, Ալեքսանդր Գ, Պորոդինօ, Օլոպէյո, Սէոյ Վլատ եւ Նավարին, ընկղմեցան ըստ Ծով. Թոկօի պաշտօնական հեռագրին, եւ միւս երկուքը, Օրէլ եւ Իմպերատոր Նէոլա Ա, գրաւուեցան։ Զրահապատ երեք յածանաւերը ընկղմեցան։ Եզերապահ երեք նաւերէն մին ընկղմեցաւ եւ միւս երկուքը բռնուեցան։ Միւս 6 յածանաւերէն 2ը ընկղմեցան, 2ը Էմֆա եւ Իմպերատոր Վլատիվոսթոք հասան, թէեւ Լոնտոնէ կը հեռագրուի թէ վերջինը Նակազաքիի մօտերը խրած եւ Ճափոնցիներու ձեռքն ինկած է, իսկ միւս 2ին ի՛նչ ըլլալը ըսուած չէ։ Ծով. Թոկօի հեռագիրը կը հաղորդէ նաեւ թէ 3 ծովամբարկիր ընկղմած է եւ 1 ծովամբարկրահալած գրաւուած։ Սբ. Փեթերսպուրկեան հեռագիրներու համաձայն երկու յածանաւերէն զատ 2 ծովամբարկիր եւ 1 ծովամբարկրահալած հասած են Վլատիվոսթոք։ Ծով. Ռոժէսթվէնսքի աչքէն վիրաւորուեցաւ, բայց յաջողեցաւ ուրիշ նաւ մը փախչիլ, մինչ իր նաւը կ'ընկղմէր։ Սակայն երկրորդ նաւը փախչիլ փորձելու միջոցին բռնուեցաւ

եւ Թոքիօ պայծառապէս կը հեռագրուի թէ Ծովակալը հոն ժամանած եւ հիւանդանոց դրուած է։ Վատնուկ (Զին) հասած փոխադրանաւ մը, որ նաւամարտին ականատես եղած է, կը տեղեկագրէ թէ ճափոնական նաւատորմէն 8 նաւ ընկղմեցաւ։ Սակայն Ծով. Թոկօ կը հեռագրէ թէ իր նաւատորմը, բացի ծովամարկիրներէն եւ ծովամարտկրահալածներէն, ամբողջ կը մնայ։

Զինուորական մանագէտ մը սապէս կը գրէ Սրճանոցի մէջ. «Դժուար է ցամաքային յառաջիկայ ճակատամարտին ելքը ուրիշ բան համարիլ բայց եթէ կանխորոշ։» Ռուսերն անտարակոյս հզօր ամրութիւններ պատրաստած են, բայց ատոնք չեն կրնար աւելի ամուր ըլլալ քան Շահօի Ռուսական դիրքերը։ Մուկտէնի ճակատամարտէն առաջ բանակները, ըստ Քուրոփաթքինի յայտարարութեան, գրեթէ հաւասար էին թուով։ «Ճափոնցիները, օգնական զօրք հասցնելու իրենց զմայլելի դրութեան եւ գանուած ամէն մարդ մարտիկներու գծին մէջ նետելու իրենց ճարպարութեան շնորհիւ, հաւանօրէն առնուազն 100,000 մարդու իրական առաւելութիւն մը ունեցան թշնամիին վրայ, թէեւ բանակները թղթի վրայ հաւասար էին իրարու։» Մուկտէնի ճակատամարտին մէջ Ռուսերու կորուստն եղաւ 150,000, ճափոնցիներունը 50,000։ Ենթադրելով թէ երկու կողմերն ալ հաւասար թուով զօրք ընդունեցան անկէ ի վեր, ճափոնցիները դարձեալ 100,000 մարդու առաւելութիւն մը ունին իրենց հակառակորդին վրայ։ Հետեւապէս յօդուածագիրը վստահաբար կը գուշակէ թէ յառաջիկայ մեծ ճակատամարտին մէջ ճափոնցիները յաղթութիւն պիտի չահին։

Փոնդուլինի Ռուսական բանակեղը 66 մղոն հեռու է Զանկթուֆուի ճափոնական յառաջացեալ դիրքէն դէպ հիւսիս։ Բայց Ռուսական պաշտպանութեան առաջին գիծը Սիփինքայի մէջ կը գտնուի Զանկթուֆուէ 33 մղոն (11 ժամ) միայն հեռու։ Զանկթուֆուէ Մարպին հեռաւորութիւնը 250 մղոն կամ 400 հազարամեթր է։ Ճափոնցիները անտարակոյս մեծապէս պիտի ոգեւորուին իրենց նաւային մեծ յաջողութենէն, եւ նոթագոյն հեռագիրներէն կ'երեւի թէ սաստիկ ճակատամարտ սկսած է արդէն։ Զօր. Ռիննէնքամֆի հրամանատարութեամբ արշաւող Ռուս հնծելազօրքեր ծանր կորուստով ետ մղուեցան։ Հեռագրի մը համաձայն Ռուսերու կորուստը 6,000ի կը հասնի։ Յետոյ Ճափոնցիները յարձակողականի սկսան եւ ըստ Իչոմի վիէննական եւ Փարիզեան հեռագիրներուն՝ Մարաչխա Օյամա մեծ ոյժերով յառաջ կը խաղայ եւ պարտութեան մատնած է Քաուլպաս զօրավարը։

Ա. յ. Ա. յ. Ա. Այս չաբթու Սպանիոյ Թագաւորը Փարիզ էր։ Երեքչաբթի հասաւ հոն եւ վաղը կէսդիշերին պիտի մեկնէր դէպ ի Շէրպուր, եւ անտի չոգենաւով պիտի երթար Անգղիա։ Անոր մասնակցելի պատիւներուն յայտագիրը կը պարունակէր հացկերոյթներ Էլիզէի պալատան, Փարիզի Սպանիական դեսպանատան եւ Ֆրանսայի Արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ, զինուորական ոգեմափորձեր ի Շալոն, այցելութիւն Վէրսայլի եւ Սիրի զինուորական վարժարանին, Փարիզի պատհապան զինուորներու զօրահանդէս, Էլիզէի մէջ ընդունելութիւն, փառաւոր թատերական ներկայացում եւ պտոյտ Փարիզի մէջ։ Ն. Վեհափառութիւնը Անգղիոյ մէջ պիտի մնայ երկուշաբթիէ մինչեւ չաբաթ օր։ Կը յուսանք յետոյ աւելի մանրամասն լուրեր հաղորդել ասոր այցելութեան վրայ։

—Փարիզի Րոչիլտեան տան պետը, Պառոն Ալֆոնս որ Րոչիլտ անցեալ չաբթու մեռաւ 78 տարեկան։ Պառոնին հայրը սեղանաւորներու համբաւեալ տան հիմնադրին հինգերորդ որդին էր։ Առանց յաջողութիւնը սկսաւ Ֆրանքֆորթի մէջ ի Գերմանիա։ Պառոն Ալֆոնս պետն էր սեղանաւորներու այն խմբակին, որ Գերմանիոյ հատուցանելի հինգ հազար միլիոն ֆրանք պատերազմական տուգանքին համար հարկ եղած փոխառութիւնը երաշխաւորեց։ Ինք Ֆրանսայի Դրամատան խնամակալ եւ երկաթուղիի ընկերութիւններու նախագահ էր։ Էր նաեւ մեծ մարդասէր եւ տարուէ տարի խոշոր գումարներ կու տար բարեսիրական շատ հաստատութիւններու։ Անոր մասնաւոր առիթով թողուած գոյքերուն վրայ կառավարութեան վճարուած տուրքը տեսակին մէջ ամէնէն մեծ գումարը կը ներկայացնէ։ —Սպանիոյ նախորդ վարչապետ Սիներ Սիլվէլա մեռաւ։ —Հունգարիոյ նախարարական տագնապին լուծման անկարելիութեան բերմամբ առժամեայ նախարարութիւն մը պիտի կազմուի կայսեր ձեռամբ, վասն զի Թիցա կոմսը կ'ըսէ թէ ինք չէ կարող վարչապետ մնալ Խորհրդարանին ստուար մեծամասնութիւնը իրեն հակառակորդ ունենալով։ Կը կարծուի թէ կայսրը անոր յաջորդ պիտի կարգէ զմ. Ծէյէրվարի, պատերազմական նախկին նախարար մը։ —Սերպիոյ Փաշիչեան նախարարութեան հրամարականն ընդունուեցաւ։ Փէթրօթագաւորը Մ. Սթոյանովիչի յանձնեց նոր դահլիճ մը կազմել, եւ ան յաջողեցաւ։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊԵՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ
Տիգնամեծի ընդհանուր Ամերիկան խանութ

ՄԻՍԻՈՆԱՐԱԿԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

Յաջորդ ուշադրութիւն կը հրաւիրենք հետեւեալ գիրքերուն վրայ՝ որոնք կը ծախուին զեղչեալ գիներով։

Թիւ 871 Ըէհոտուսի Անգղիերէնէ Թուրքերէն բառգիրքը։ Էջ 827։ Կաչեկազմը 95 եւ լաթակազմը (Թիւ 872) 80 դահ.։

Թիւ 873 Ըէհոտուսի Թուրքերէնէ Անգղիերէն բառգիրքը։ Էջ 2,224։ Կաչեկազմը 180 եւ լաթակազմը (Թիւ 874) 160 դահ.։

Այս բառագիրքերուն թէ՛ Անգղիերէնէ Թուրքերէնը եւ թէ՛ Թուրքերէնէ Անգղիերէնը այս անգամ մեւնոյն մեծութիւնով եւ ձեւով կազմուած են։

Թիւ 754 a ԿԵՆԴԱՆԱԲԱՆՈՒԹԻԻՆ, Մաս Ա.

Թիւ 754 b ԿԵՆԴԱՆԱԲԱՆՈՒԹԻԻՆ, Մաս Բ.

Առաջին եւ երկրորդ մասերը զատ զատ, պարզ կազմ, 3 դահ.։ Երկու մասերը մէկտեղ, պարզ կազմ, 5 դահ., ընտիր կազմ 6 դահ.։ Կը ծախուին Կ. Պոլիս Ամէրիգան խան։ Այս գիրքերուն Տաճկերէնն ալ կը գտնուի։

Թիւ 621 Մեկնութիւն չորից Աւետարանաց (924 էջ), լաթակազմը 15, կաչեկազմը 18 դահ.։

Թիւ 623 Մեկնութիւն Գործ. —Բ Կորնթացիս (523 էջ), լաթակազմը 9, կաչեկազմը 11 դահ.։

Թիւ 625 Մեկնութիւն Թղթոյն առ Գաղատացիս—Յայտնութիւն (774 էջ), լաթակազմը 12, կաչեկազմը 15 դահ.։

Երեք հատորը մէկտեղ, այսինքն Թիւ 621, 623, 625, գին լաթակազմ 30 դահ., եւ Թիւ 622, 624, 626, կաչեկազմ 40 դահ.։

Թիւ 628 Բառարան Սբ. Գրոց (635 էջ), գին 15 դահ.։

Թիւ 703 Դրամապանութիւն եւ Ուրիշ Բաներ (Տոք. Ուոչպըրնի)։ Թղթակազմը 5 եւ լաթակազմը 8 դահ.։

Թիւ 735 Աչխարհագրութիւն (Փրոֆ. Մանիամանճեանի)։ Գին 14 դահ.։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՀԱՑԵՐԷՆ ՁՐԻ ՏԵՏՐԱԿՆԵՐ

Վաճառք թէ պարգեւ
Աւրուած գործ մը
Ջրիստոսի ապաւինիլ
Աստուծոյ զղջալը
Աստուծոյ հետ բարեկամութիւն
«Այս պզտիկներէն մէկը»

Գտնուածներէն դիմել առ Մր Ու. Ու. Փիթ, Ֆայըլ Հաուս, Կ. Պոլիս։

ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ Ի ՊՐՈՒՍԱ

Մինչեւ Մայիս 23/6 հետեւեալ նուէրներն մեր ձեռք հասած են։ Խորին չնորհակալութիւններ։

Օրթօ Պաղտասարեանի ձեռամբ Պարտիզակէ 427½ դ. օրց. այսինքն Հէլվաճեան Եղբք. 109, Բանալի Անգ. Լեզ. 112½, Գասապեան հայր եւ որդի 83, Գ. Շահպազեան 50, Ց. Քիւրքճեան էֆ. 40, Վեր. Հ. Ալլէն 10, Մ. Սըլեան էֆ. 5, Ա. Տէր Ցակոբեան էֆ. 5, Մ. Մըխալեան էֆ. 5, Ճուչտեոր 8։ Լ. Աթանասեան էֆ. 10, Յ. Վարդանեան էֆ. Պիթլիզ օրց. 140, Ց. Աճէմեան էֆ. Տարտանէլ փառակազմ Սբ. Գիրք, Ց. Պետիկեան էֆ. Քուրտպէլէն 40 օրց., Ա. Ազատեան էֆ. 1 պարկ ալիւր, Ց. Մխիթվէլեան էֆ. Տիարպէքիր 100, օրց., Ոմն 108, Ն. Սէվիլեան 20, Օրք. Ե, Ս եւ Վ. Գուզուքէպապեան Ռուսոսթոյ 3 կտոր ձեռագործ, Աւետ. Եկ. Ակն 160, Մ. Տէփանեան էֆ. 5, Տիկ. Մ. Մինասեան, Զէնկիլէր 2 կտոր ձեռագործ, Մանկուկնք Ց. եւ Ա. Պօտուրեանց 150 հատկիթ, Վեր. Մ. Ց. Գաբրիէլեան Խարբերդ 526, այսինքն, Ժողովուրդէն 237, Կեդր. Եկեղ. 155, Խուլագիւղ Վեր. Ս. Էքմէքճիեան 93, Խուլյու Վեր. Զ. Պետրոսեան 41. լուսանկարի համար 20, Տիկ. Տուտու Ոսկերիչեան Քղի-Գասապա 50½, Վեր. Գ. Ապլահատեան 42 օրց., Ս. Զօրեան էֆ. Ակն 216, այսինքն Վեր. Գ. Ապլահատեան 100 գրեանք 116, Օր. Մ. Ամիրխանեանց 47½, Վեր. Մ. Գազանճեան, Սվազ 243, Օր. Փոլիքսէնի Իզմիր ձեռագործ, Օր. Օլիմբիա անդ ձեռագործ, Օր. Վ. Դարբինեան, Անգլիա ձեռագ., Օր. Ի. Ճինկէօզեան Ռուսոսթոյ ձեռագ., Գ. Գաբիկեան էֆ. Ակն 10, Ս. Գալուստեան անդ 10, երկու որբոց համ. 1,300, Լ. Աթանասեան էֆ. 5, Պատ. Գ. Գուլնազարանեան 10, փոքրիկ Մ. Շահնկիրեան 2½, Ց. Ֆընտըգեան էֆ. 54, Օր. Ռ. Գարակէօզեան ձեռագ., Տիկին Մ. Մէզարեան ձեռագ., Լ. Լաֆճեան էֆ. 20, Ի. Ռափայէլեան էֆ. 40, Ց. Օրագեան էֆ. 20, Վ. Մարթաեան էֆ. 20, Ս. Տինկիլեան էֆ. արուեստական տուփով պիսքիւթ, Տ. Ալթունեան էֆ. 17½։ Նախորդ գումար 15,588 30 փր., ներկայ գումար 3.564 20 փր., համագումար 19,153 դ. 10 փր.։

Ստացած վարձահատոյց՝ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻԻՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՕՐՔՂ ՊՐԻՒՔԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆՔԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԴԼՈՒԽ Անգղ. Ոսկի 3,000,000
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ » » 16,378,771
ՀԱՍՈՒՅԹ 1902
ՏԱՐԻՈՑ » » 3,628,617

ՆՕՐՏՋԸՐՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԴԼՈՒԽ Անգղ. Ոսկի 3,000,000
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ » » 6,227,900
ՀԱՍՈՒՅԹ 1902
ՏԱՐԻՈՑ » » 1,447,400

Ընկերութիւնքս իրենց կ. պոլսոյ միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ կը սաանձնեն ամէն կարգի ապահովագրութիւններ ընդդէմ Հրդեհի, աւելի օգտակար եւ աւելի դիւրագնի սակերով քան ուրիշ ամէն ընկերութեանց սակերը, բազդատաբար այն բացարձակ ապահովութեան՝ զոր կ'ընծայեն իրենց դրամագլխոց մեծութեամբ եւ իրենց պահեստի մթերեալ գումարներուն սաոյգ արժէքով: Նաեւ իրր ապացոյց իրենց հաստատութեան՝ միայն Հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ աուժած վնասներն 39,500,000 Անգղ. ոսկին կ'անցնի:

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

"ՄԱՐԻՔԻՄ"

ԴՐԱՄԱԴԼՈՒԽ Անգղ. ոսկի 500,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգղ. ոսկի 140,000

Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ չոգենաւուց եւ առագաստանաւուց մէջի ապրանքները եւ դրամադրները խիստ օգտակար պայմաններու: Գնոց եւ այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողը կը դիմէ Գալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան, գետնայարկի թիւ 21 եւ 22 սենեակները, առ ԳԱՒՈՒՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈՒԵԱՆ, Գործակալ կ. պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց:

ԼԱՆՔԱՇԻՐ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

Գրամագլուխ 12,000,000 Անգղ. ոսկի

Անգղ. Ապահովագրական Ընկ. հրդեհի եւ կենաց, «ՐՈՅԶԼ» ընկերութեան հետ ձուլուած:

Հրդեհի դէմ կ'ապահովագրէ ամէն տեսակ սաացուածներ քարուկիր եւ փայտաշէն, կարասի եւ ապրանքներ, եւն., եւն.:

ԼԱՆՔԱՇԻՐ Ընկ.ը միշտ նշանաւոր եղած է ամէն վնաս անմիջապէս եւ արդարութեամբ հաստուցանելով: Իր ահագին գրամագլուխը

ՏԱՍՆԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՈՆ Անգղ. Ոսկի

բացարձակ ապահովութիւն կ'երաշխաւորէ իր ապահովագրեալներուն:

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԻՎԸՐՓՈՒԼ· 1 North John St.
ԼՈՆՏՈՆ· 28 Lombard. St. E. C.

Փոխ գործակալութիւններ Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ:

Ընդհանուր գործակալներ ի կ. պոլիս
BOND, SELLAR & Co.
(Պոնա, Սէլըր եւ Ընկ.)
4, 5 Փիւշիւք Թիւնէլ խան, Գալաթիա

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐԵԱԼԻԱՄԱՅՈՑՑՆԵՐ

Նիքել, արծաթ եւ ոսկեպատ
WALTHAM ԵՒ ELGIN

Ուշչակաւոր գործարաններու:
Ժամագործական գործիք եւ պիտոյք,
Անգղիական զմեղի, մկրատ եւ ածելի:

ԵՓՐԵՄԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

114. Թարագճըլար փողոց եւ
3. Ալեմճըլար փողոցի անկիւն, կ. պոլիս:

Գաւառներէ ընդունուած յանձնարարութիւնք ճշդիւ եւ փութով կը կատարուին:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԲՈՒՐՔԻՈՅ ԳՈԼԷՁ, ԱՅՆՔԱՊ

Վարժարանիս 30րդ տարեշրջանը կ'սկսի յաւտ. Հիկայ Սեպտ. 13ին: Գիշերօթիկներու տարեթուականն է 9 եւ 10 ոսկի Օսմ.: Մասնաւոր ուշադրութիւն կը հրաւիրուի հետեւեալ պայմաններուն վրայ. 1. Ամէն նոր ուսանող բարի վարքի գոհացուցիչ վկայագիր ունենալու է արժանաւոր աւտ անձերէ տրուած: 2 Ամէն նոր ուսանող քննութիւն տալու է բոլոր այն ուսումներուն մէջ, զորոնք տասցած ըլլալու է մտնելու համար այն կարգին մէջ, ուր կ'ուզէ մտնել: 3. Մուտքի քննութիւնները տեղի պիտի ունենան Սեպտ. 11 երկուշաբթի օրէն սկսեալ եւ պիտի աւարտին ուսանողին ոեւէ կարգի մէջ ընդունուելէն առաջ. Աւելի տեղեկութիւն ուզողներ կրնան գրել վարժարանին անօրէնութեան, Այնթապ: